

EUROPEAN COURT OF HUMAN RIGHTS
COUR EUROPÉENNE DES DROITS DE L'HOMME
EUROPSKI SUD ZA LJUDSKA PRAVA

DRUGI ODJEL

PREDMET MESIĆ PROTIV HRVATSKE (br. 2)

(Zahtjev br. 45066/17)

PRESUDA

Članak 8. • Pozitivne obveze • Privatni život • Odbijanje tužbe bivšeg predsjednika Republike Hrvatske za naknadu štete zbog klevete zbog članka objavljenog na internetskom informativnom portalu koji je upućivao na to da je [g. Mesić] sudjelovao u kriminalnim aktivnostima tijekom svojeg mandata • Domaći sudovi uspostavili su pravičnu ravnotežu između suprotstavljenih interesa na temelju članka 8. i članka 10. s obzirom na kriterije utvrđene u sudskoj praksi Suda • Članak se odnosio na pitanje od javnog interesa • Uloga medija kao čuvara javnog interesa ima osobitu važnost kada je istraživačko novinarstvo jamstvo da se vlasti može pozvati na odgovornost za njihovo postupanje

STRASBOURG

30. svibnja 2023.

KONAČNA
25. rujna 2023

Ova će presuda postati konačna pod okolnostima utvrđenima u članku 44. stavku 2. Konvencije. Može biti podvrgnuta uredničkim izmjenama.

U predmetu Mesić protiv Hrvatske (br. 2),

Europski sud za ljudska prava (Drugi odjel), zasjedajući u vijeću u sastavu:

Arnfinn Bårdsen, *predsjednik*,

Jovan Ilievski,

Egidijus Kūris,

Pauliine Koskelo,

Frédéric Krenc,

Diana Sârcu,

Davor Derenčinović, *suci*,

i Hasan Bakırcı, *tajnik Odjela*,

nakon vijećanja zatvorenog za javnost 2. svibnja 2023.,

uzimajući u obzir:

zahtjev (br. 45066/17) protiv Republike Hrvatske koji je hrvatski državljanin g. Stjepan Mesić („podnositelj zahtjeva”) podnio Sudu na temelju članka 34. Konvencije za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda („Konvencija”) dana 20. lipnja 2017.,

odluku da se Vladu Republike Hrvatske („Vlada“) obavijesti o prigovoru o pravu na poštovanje privatnog života, a da se ostatak zahtjeva odbaci kao nedopušten,

očitovanja stranaka,

donosi sljedeću presudu koja je usvojena na navedeni datum:

UVOD

1. Zahtjev se odnosi na članak koji je 17. veljače 2015. objavio internetski informativni portal Dnevno.hr koji je upućivao na to da je podnositelj zahtjeva (bivši predsjednik Republike Hrvatske), tijekom mandata, sudjelovao u kriminalnim aktivnostima u vezi s nabavom oklopnih vozila za hrvatsku vojsku od finske tvrtke Patria. Podnositelj zahtjeva prigovorio je da su odbijanjem njegove tužbe za naknadu štete domaći sudovi propustili zaštititi njegov ugled te su tako povrijedili njegovo pravo na poštovanje privatnog života zajamčeno člankom 8. Konvencije.

ČINJENICE

2. Podnositelj zahtjeva rođen je 1934. godine i živi u Pušći. Bio je predsjednik Republike Hrvatske u razdoblju od 19. veljače 2000. do 18. veljače 2010. Zastupao ga je g. Č. Prodanović, odvjetnik iz Zagreba.

3. Vladu je zastupala njezina zastupnica, gđa Š. Stažnik.

I. DOGAĐAJI KOJI SU DOVELI DO SPORA

A. Kazneni postupak u Finskoj

4. Godine 2013. finska tijela kaznenog progona finskim su sudovima podnijela optužnicu protiv triju zaposlenika finske tvrtke Patria tereteći ih za kvalificirani oblik kaznenog djela obećavanja ili davanja mita, a u vezi s postupkom nabave oklopnih vozila za hrvatsku vojsku. Optužnica je upućivala na to da je jedna od osoba kojima je mito ponuđeno ili dano podnositelj zahtjeva. Dana 28. lipnja 2013. finsko javno tužiteljstvo dalo je priopćenje za medije napisano na engleskom jeziku, a relevantni dio tog priopćenja glasi kako slijedi:

„Protiv bivšeg izvršnog direktora i još dvojice bivših zaposlenika tvrtke Patria Vehicles Oy, društva kćeri Grupe Patria, podići će se optužnica za kvalificirani oblik davanja mita u slučaju povezanom s prodajom oklopnih vozila tipa Patria AMV Republici Hrvatskoj 2007. godine.

...

Finski optuženici sumnjiče se da su sudjelovali u obećavanju ili davanju mita putem posrednika u zamjenu za radnje koje bi poduzeo predsjednik Republike Hrvatske i glavni direktor trgovačkog društva u vlasništvu hrvatske države, za koje se smatralo da imaju utjecaj u postupku nabave vozila.

Osumnjičenike se tereti da su obećali i djelomično isplatili mito u iznosu od 5 % od prodajne cijene vozila AMV. Godine 2005. tvrtka Patria Vehicles Oy ponudila je vozila AMV Republici Hrvatskoj po cijeni većoj od 350 milijuna eura. Godine 2007. tvrtka Patria Vehicles Oy i Republika Hrvatska sklopile su ugovor o kupnji ograničenog broja vozila, a udio tvrtke Patria u toj transakciji iznosio je više od 50 milijuna eura.

Nakon toga tvrtka Patria Vehicles Oy isplatila je 1,5 milijuna eura, dio navodnog mita, posredniku u Austriji. Daljnji prijenosi novca u Austriji izazvali su sumnju na pranje novca i korupciju te su finska, austrijska i hrvatska tijela pokrenula zajedničku istragu.

Do sada je zajednička istraga rezultirala kaznenim prijavama u Finskoj, ali i dalje traje u Austriji i Hrvatskoj.

Finski tužitelji podnijeli su Okružnom sudu u Kanta-Hämeu zahtjev za upućivanje sudskog poziva. Okružni sud već ispituje jedan drugi predmet, u kojem su isti optuženici optuženi za kvalificirani oblik davanja mita. Taj je predmet povezan s kupnjom [vozila] AMV između tvrtke Patria Vehicles Oy i Republike Slovenije.

Svi osumnjičenici opovrgli su optužbe koje se protiv njih iznose.

Dokumenti sa suđenja klasificirani su do prvog ročišta u predmetu ili dok Okružni sud ne donese posebnu odluku o javnosti dokumenata.”

5. Presudom od 16. veljače 2015. Okružni sud u Kanta-Hämeu proglasio je dvojicu optuženih zaposlenika tvrtke Patria krivima za koje djelo za koje ih se tereti te im je izrekao uvjetnu osudu. Naime, sud ih je proglasio krivima za obećavanje i davanje mita direktoru hrvatske tvrtke koja se bavi proizvodnjom oružja i vozila (dalje u tekstu: hrvatska tvrtka), koja je

sudjelovala u dotičnom postupku nabave. Optužba je odbijena u odnosu na trećeg optuženika.

6. Kad je riječ o podnositelju zahtjeva, okružni sud smatrao je kako slijedi:

„Kad je riječ o lobiranju, mora se navesti i da puka činjenica da se Mesića smatralo važnom metom lobiranja zapravo ne dokazuje da mu je obećano ili dano mito.

...

... dokazano je da su [dvojica] optuženika [koji su osuđeni] obećala 2 % kupovne cijene [direktoru hrvatske tvrtke]. S druge strane, [identitet] troje vrlo važnih osoba spomenutih u dokumentima kojima je obećano 1 % kupovne cijene nije utvrđen.

...

Iako se Mesićevo ime pojavljuje u brojnim porukama ... nije izvedeno dovoljno dokaza da je mito dano ili obećano Mesiću, sa stajališta optužbe.”

7. Povodom žalbe presudom od 17. veljače 2016. Žalbeni sud u Turkuu preinačio je prvostupanjsku presudu i optuženike oslobodio optužbi. Nije našao nikakav dokaz da su obećali bilo kakvo mito direktoru hrvatske tvrtke niti da su znali za takva obećanja drugih osoba. Podnositelja zahtjeva nije se spominjalo u odluci Žalbenog suda u Turkuu. Tužiteljstvo je odlučilo da neće podnijeti žalbu Vrhovnom sudu.

B. Događaji u Hrvatskoj

8. U međuvremenu, dan nakon donošenja presude Okružnog suda u Kanta-Hämeu (vidi stavak 5 ove presude), predsjednik organizacije Transparency International Hrvatska medijima je dao sljedeću izjavu u vezi s utvrđenjima finskog suda:

„Radi se o vrlo ozbiljnim optužbama koje duboko kompromitiraju ne samo Hrvatsku, već i sve one [javne dužnosnike] koji svoj javni posao obavljaju pošteno i transparentno vodeći se prije svega javnim, a ne pojedinačnim interesima.

Za istraživanje ovako teških malverzacija nikada nije kasno. U interesu zaštite hrvatskih nacionalnih interesa i časti treba istražiti gdje je taj novac doista završio, ako nije u Hrvatskoj, trebamo ga pronaći.

S obzirom na to da su se u istrazi spominjali istaknuti pojedinci koji su u to vrijeme obnašali visoke pozicije u tijelima vlasti, to dodatno zahtijeva ozbiljan pristup. Svakomu od njih trebalo bi biti u interesu da se doista pokaže da taj novac nisu nezakonito prisvojili.

Nijedan građanin ne smije biti iznad zakona. Osjećaj odgovornosti onih koji obnašaju javnu vlast temelj je za stvaranje povjerenja u političare i političke institucije. Tijela koja se bave sankcioniranjem neprihvatljivog ponašanja, prije svega DORH i USKOK [hrvatski Ured za suzbijanje korupcije i organiziranog kriminaliteta], moraju svoj posao obavljati profesionalno bez obzira na to o kojim se pojedincima radi.”

1. Sporni članak

9. Dana 17. veljače 2015., odnosno, dan nakon donošenja prvostupanjske presude u Finskoj (vidi stavak 5 ove presude), hrvatski internetski informativni portal Dnevno.hr objavio je članak o slučaju Patria i navedenom kaznenom postupku u Finskoj. Članak je upućivao na to da su, s obzirom na finsku optužnicu kojom su dva zaposlenika tvrtke Patria optužena za obećavanje ili davanje mita podnositelju zahtjeva i direktoru hrvatske tvrtke i činjenicu da su optuženici proglašeni krivima za djela za koja ih se tereti, hrvatska tijela kaznenog progona, odnosno Ured za suzbijanje korupcije i organiziranog kriminaliteta (dalje u tekstu „USKOK”), bila dužna provesti istragu o podnositeljevoj ulozi u tom slučaju i podnijeti optužnicu protiv njega.

10. U uvodnom dijelu članka autor je naveo da je u svibnju 2014. telefonski razgovarao s finskim javnim tužiteljem, koji mu je potvrdio da je hrvatskim tijelima kaznenog progona poslao određene dokumente o istrazi koja je provedena u Finskoj. Iznad članka nalazio se odlomak iz dokumenta napisanog na finskom jeziku, vjerojatno optužnice, u kojem se nekoliko puta spominje podnositeljevo ime.

11. Relevantni dio članka glasio je kako slijedi:

„Kako mi je osobno u telefonskom razgovoru u svibnju prošle godine potvrdio finski javni tužitelj ..., oni su poslali dokumente USKOK-u. A poslali su ih i nama, i u [tim dokumentima] se jasno navodi da je Stjepan Mesić primio mito od 630.000 eura od ljudi koji su za davanje mita upravo osuđeni.

Stoga je priopćenje USKOK-a, u kom se navodi kako 'nisu pribavljeni podatci, činjenice i dokazi iz kojih bi proizlazila osnovana sumnja da su službene ili odgovorne osobe u Hrvatskoj zahtijevale ili primile mito u vezi s poslovnim odnosom s finskom tvrtkom Patria' ordinarna laž. Ako smo te podatke primili mi, i ako nam je [finski javni tužitelj] osobno telefonom potvrdio da su ih [iz USKOK-a] – na njihovo traženje! – poslali i njima, i ne samo one [podatke] koje mi imamo, već mnogo iscrpnije [podatke], onda netko mora pred sud. Ili lažu Mesić i [bivši glavni državni odvjetnik Republike Hrvatske], pa i [sadašnji glavni državni odvjetnik Republike Hrvatske] koji je tada bio ravnatelj USKOK-a, ili laže [finski javni tužitelj], a finsko pravosuđe ... osuđuje nevine ljude! Jer, nije moguće dati mito, a da ga netko ne primi.

[Finski javni tužitelj] to nije rekao samo nama. Istu je stvar rekao i novinarima “Globusa” – citiram:

'Da, bivši predsjednik Stjepan Mesić i bivši direktor [hrvatske tvrtke] osumnjičeni su za uzimanje mita od trojice menadžera Patrije.' Bilo je to u siječnju 2013. U međuvremenu, [dva menadžera] Patrije ..., koje optužnica izravno tereti da su preko austrijskih posrednika dali mito Stjepanu Mesiću i direktoru [hrvatske tvrtke] osuđeni su na [kaznu zatvora u trajanju od] godinu i osam mjeseci zbog davanja mita za prodaju oklopnih vozila Hrvatskoj. ...

[U odgovoru na] naše pitanje kako se u optužnici na više mjesta spominje ime Stjepana Mesića, a Mesić traži ispriku ...zbog toga, [finski javni tužitelj] nam je ... rekao: 'Istina je da se spominje. Ako je netko davao mito, jasno da ga je netko s druge strane primio. Mi vjerujemo da je dio tog novca obećan Stipi Mesiću, da je on primatelj

mita, ali, ponavljam, on nije optužen u Finskoj. Optužnicu protiv njega treba podnijeti hrvatska strana. Mi smo im prosljedili saznanja i dokumente', rekao nam je.

...

U vezi s optužbom Mesić je rekao: 'Ja ne znam tko je dizao novac u Patriji, ne znam menadžere i ne znam kome su davali novac. Sve je to moguće, ali to s Hrvatskom nema veze, odnosno nema veze s predsjednikom Republike jer je predsjednik vrhovni zapovjednik i nema veze s nabavom bilo kakve opreme i naoružanja. Za to je zaduženo Ministarstvo obrane. Nema ni jednog razloga da se mene ovdje za bilo što tereti. Ali ima [ljudi] u Hrvatskoj koji bi htjeli mene [umiješati], ...'

Podsjetimo, Mesić je prvo negirao da se njegovo ime uopće spominje u optužnici, a kasnije je, suočen s činjenicama, rekao da svi (osim njega) lažu i da je netko u Patriji zamračio pare pa optužuju njega. Zanimljivo je da je kad smo mu mi rekli da imamo optužnicu u kojoj se izrijekom spominje njegovo ime, rekao kako on nama ništa ne vjeruje ... '... takve optužbe dolaze od medija poput vas, ja vama ionako ništa ne vjerujem i neću demantirati ništa što vi napišete,' rekao nam je.

Cijeli se ovaj [nered] bazira na dvije stvari. Prva je ta da Mesić i ostali tvrde da nisu i ne mogu biti krivi jer Finci protiv njih nisu niti digli optužnicu. 'Mi nismo ni optuženi', kažu oni. Istina je da nisu, i neće, jednostavno zato jer oni nisu finski državljani [i] nisu počinili nikakvo krivično djelo u Finskoj, a najvažnije od svega, međunarodni ugovor koji su Finska, Austrija i Hrvatska potpisale 2010. godine o međunarodnom istražnom timu za slučaj Patria, *prema kojem [su tijela kaznenog progona] svake zemlje dužn[a] procesuirati svoje građane za koje je zajednička istraga utvrdila da su sudjelovali u kriminalnim aktivnostima slučaja Patria.*

Dakle, vađenje na to da ih 'Finci nisu niti optužili' je bespredmetno, jer to nije njihov posao, niti oni to smiju. Zajednička je istraga nedvojbeno ustanovila da su Mesić i [direktor hrvatske tvrtke] sudjelovali u kriminalnim aktivnostima, pa stoga [bivši i sadašnji glavni državni odvjetnik Republike Hrvatske], sustavnim ignoriranjem tog slučaja i neprovođenjem istrage, te nedizanjem optužnice, čine krivično djelo i krše međunarodni ugovor.

...

Druga stvar na koju se optuženi vade je ta da finski sud nije dokazao da su oni ti koji su primili mito, što je potvrdio i [finski javni tužitelj]. 'Na sudu je dokazano da je milijun i pol eura mita (od ukupno 3,7 milijuna) bilo namijenjeno direktoru [hrvatske] tvrtke. Finski je dvojac mito dao austrijskom posredniku ..., a ovaj ga predao drugom posredniku, ..., koji je zadržao dio novca. Dogovor smo rekonstruirali iz dokumenata i poruka koje su međusobno slali, no dalje od [drugog posrednika] nismo više mogli pratiti tok novca i nemamo dokaza da je [direktor hrvatske tvrtke] primio bilo kakav novac', rekao je [finski javni tužitelj] za [dnevne novine] *Večernji list*. No, u optužnici se isto tako jasno opisuje susret [drugog posrednika] s Mesićem i bivšim premijerom ... nakon kojeg je menadžere Patrije obavijestio da je njihova potpora osigurana.

Finski sud to, jasno, nije dokazao, niti je to uopće dokazivao jer se to njih ne tiče – a ne tiče ih se jer Mesiću nisu niti sudili, pa stoga nisu niti dokazivali ništa u vezi s njim. To, naravno, ne znači da Mesić nije kriv, kako on i USKOK tvrde. Ali znači da je hrvatsko pravosuđe dužno pokušati dokazati taj dio optužnice! No, Mesić će i dalje manipulirati time kako ga nitko ne optužuje ni za što, pa stoga ne može niti biti kriv, i kako njegova krivnja u Finskoj nije dokazana. Samo zaboravlja pripomenuti da ga nitko ne istražuje niti itko što dokazuje samo zato jer je hrvatsko pravosuđe ... .. ekspozitura [bivše jugoslavenske tajne službe]. Zato neće biti dovoljno tek suditi Mesiću, već i onima u samom pravosuđu koji njega ... već godinama štite." (izvorno isticanje)

2. *Zahtjev podnositelja zahtjeva za ispravak*

12. Dana 18. ožujka 2015. podnositelj zahtjeva je zatražio putem odvjetnika od informativnog portala Dnevno.hr da objavi ispravak sljedećih triju navoda u spornom članku (vidi stavak 11 ove presude), koje je smatrao netočnima i štetnima za svoju čast i ugled:

(i) „Stjepan Mesić primio [je] mito od 630.000 eura od ljudi koji su za davanje mita upravo osuđeni”

(ii) „[u] međuvremenu, [dva menadžera] Patrije ..., koje optužnica izravno tereti da su ... dali mito Stjepanu Mesiću i direktoru [hrvatske tvrtke] osuđeni su na [kaznu zatvora u trajanju od] godinu i osam mjeseci zbog davanja mita za prodaju oklopnih vozila Hrvatskoj”

(iii) „[z]ajednička istraga nedvojbeno je ustanovila da su Mesić i [direktor hrvatske tvrtke] sudjelovali u kriminalnim aktivnostima.”

13. Podnositelj zahtjeva objasnio je da ni na koji način nije bio uključen u dotični postupak nabave, da osobe osuđene u Finskoj nisu proglašene krivima za obećavanje ili davanje mita njemu (vidi stavak 5 ove presude) te da mu nije bilo obećano mito niti je ikakvo mito primio. Naveo je i da ga prije objave članka nitko nije kontaktirao radi provjere dotičnih navoda.

14. Dana 19. ožujka 2015. informativni portal Dnevno.hr odgovorio je da neće objaviti ispravak jer stoji pri spornim navodima. U prilogu odgovoru portal je dostavio i izjavu novinara koji je autor članka.

15. Novinar je u toj izjavi ustvrdio da prvi od spornih navoda koje je podnositelj izvukao iz konteksta nije njegov, već je to navod iz finske optužnice koja je rezultirala osudom za davanje mita. Točnost drugog navoda proizlazi iz optužnice i presude Okružnog suda u Kanta-Hämeu (vidi stavke 5 – 6 ove presude). Na točnost trećeg navoda ukazuje činjenica da se podnositeljevo ime spominje u finskoj optužnici, koja je bila rezultat zajedničke istrage i rezultirala je osudama posrednika i osoba koje su dale mito.

16. Novinar je naglasio i da članak nije bio proturječan utvrđenju u finskoj presudi da dva zaposlenika tvrtke Patria nisu proglašena krivima za obećavanje ili davanje mita podnositelju zahtjeva (vidi stavak 5 ove presude). Međutim, to je bilo nebitno jer su mito dali dvama austrijskim posrednicima, čiji je zadatak bio proslijediti taj novac podnositelju i direktoru hrvatske tvrtke koja je sudjelovala u nabavi. Novinar je tvrdio da su, prema finskoj presudi, ti posrednici tada javili da je osigurana potpora podnositelja zahtjeva i direktora. S tim u vezi novinar je uputio i na priopćenje organizacije Transparency International Hrvatska (vidi stavak 8 ove presude).

17. Konačno, novinar je istaknuo da činjenica da protiv podnositelja zahtjeva nije podnesena optužnica, dok su u svim drugim državama uključenima u slučaj Patria optužnice bile podnesene i rezultirale su osudama posrednika i onih koji su dali i primili mito, nije dokaz podnositeljeve nedužnosti, već je samo potaknula sumnju javnosti da su tijela kaznenog progona i pravosudna tijela pod političkim utjecajem.

II. PARNIČNI POSTUPAK ZBOG KLEVETE

18. Dana 18. svibnja 2015. podnositelj zahtjeva podnio je tužbu za naknadu štete pred Općinskim građanskim sudom u Zagrebu protiv društva koje upravlja informativnim portalom Dnevno.hr. Ustvrdio je da su tri navoda (vidi stavak 12 ove presude) u spornom članku netočna jer presuda Okružnog suda u Kanta-Hämeu ukazuje na to da dva zaposlenika tvrtke Patria nisu bila osuđena za obećavanje ili davanje mita njemu (vidi stavak 5 ove presude). Tim navodima povrijeđeni su njegova čast i ugled jer je prikazan kao korumpirani političar i kriminalac. Objavom tog članka na svojim stranicama informativni portal te je lažne navode učinio javno dostupnima i dostupnima široj publici. Podnositelj je potraživao 40.000,00 hrvatskih kuna (HRK), približno 5.290,00 eura (EUR) u to vrijeme, na ime naknade pretrpljene nematerijalne štete.

19. Na pripremnom ročištu 1. rujna 2015. podnositelj je dostavio djelomični prijevod presude Okružnog suda u Kanta-Hämeu, a u popratnim podnescima skrenuo je pozornost suda na odlomke citirane u stavku 6 ove presude. Priložio je i dopis USKOK-a od 29. prosinca 2014. u kojem se sud obavještava da je taj ured poduzeo niz dokaznih radnji u slučaju Patria, ali ne i protiv podnositelja zahtjeva.

20. Dana 18. studenoga 2015. održana je glavna rasprava na kojoj su saslušani podnositelj i novinar koji je autor spornog članka.

21. Podnositelj je naveo da je sve u spornom članku notorna laž i da on nije sudjelovao u dotičnom postupku nabave jer je za to nadležno Ministarstvo obrane. Ustvrdio je da se u to vrijeme vodila medijska kampanja protiv njega i da je u listopadu 2013. novinarka tjednog informativnog časopisa Globus objavila članak u kojem je navela da je razgovarala s finskim javnim tužiteljem iako je fínsko veleposlanstvo u Hrvatskoj 7. srpnja 2014. izjavilo da, osim priopćenja za medije od 28. lipnja 2013. (vidi stavak 4 ove presude), finska tijela kaznenog progona nisu dokumentirala nikakvu drugu komunikaciju s medijima. Podnositelj je naveo i da ga prije objave članka nitko s dotičnog informativnog portala nije kontaktirao.

22. Autor spornog članka izjavio je kako slijedi:

„Potvrđujem da sam autor članka objavljenog na portalu Dnevno.hr, a do informacija koje su predmet tog članka došao sam [na temelju] različitih informacija koje su objavljene putem [hrvatske novinske agencije] HINA-e te na temelju izravnog razgovora s finskim državnim odvjetnikom kojega sam nazvao telefonom. Njegov [broj] telefon[a] dostupan je putem interneta, a [on] mi je tom prilikom rekao da je u Finskoj podignuta optužnica i proveden postupak na temelju zajedničke istrage koju su provodile Austrija, Hrvatska i Finska u Aferi Patria, pri čemu je optužnica u Finskoj podignuta protiv [finskih] državljana kao davatelja mita, dok je dalje bilo na svakoj pojedinoj zemlji podizanje optužnica za ostale sudionike u toj aferi. [On] mi je tom prilikom rekao [i] kako je podignuta optužnica u kojoj su menadžeri Patrije terećeni da su dali mito preko posrednika ..., a da je, prema njegovu mišljenju, netko to mito morao i primiti te da se vjerojatno radi o [direktoru hrvatske tvrtke] i Stjepanu Mesiću. To su

imena koja se navode u optužnici. ... osim telefonskog razgovora na temelju kojeg sam sačinio bilješke [on mi je] poslao elektroničkom poštom i optužnicu na finskom jeziku.”

23. Autor je dalje naveo da u članku nije optuživao podnositelja zahtjeva za kazneno djelo, već je samo izvijestio da je u finskoj optužnici bio osumnjičen za takvo djelo. Naveo je i da nije kontaktirao podnositelja prije pisanja članka. Međutim, kada mu je predložen dio članka koji upućuje na suprotno, promijenio je iskaz i izjavio da se čini da je ipak kontaktirao podnositelja.

24. Nadalje, novinar je iskazivao da je bio upoznat s presudom Okružnog suda u Kanta-Hämeu, ali da ta presuda nije bila donesena u vrijeme kada je napisao članak. U to vrijeme presuda mu nije bila važna jer je pisao o optužnici. Budući da nije pisao o presudi, nije se o njoj ni raspitivao. Na kraju svjedočenja novinar je izjavio:

„Na temelju komunikacije s [finskim javnim tužiteljem], ... iz svega, izvukao sam zaključak da je [podnositelj zahtjeva] sudjelovao u kriminalnim aktivnostima uzimajući u obzir informacije u optužnici povezanoj s davanjem mita, u kojoj se [podnositelja zahtjeva] spominje nekoliko puta.”

25. U presudi od 31. prosinca 2015. Općinski građanski sud u Zagrebu odbio je tužbeni zahtjev podnositelja zahtjeva i naložio mu je da tuženiku plati 3.750,00 kuna (približno 490,00 eura u relevantno vrijeme) na ime troškova postupka. Relevantni dio te presude glasi kako slijedi:

„Ono što se osporava jest... jesu li objavljene informacije točne ili dovoljno provjerene i je li njihova objava nanijela štetu tužitelju povredom njegovog... ugleda, časti i dostojanstva.

... Nije sporno da tužitelj nije optužen u postupku [u Finskoj]....

Tužitelj osporava točnost navoda iz članka koji se odnose na postupak nabave vojnih vozila, ističući da u njemu nije imao nikakvu ulogu te da nije primio mito ili mu je obećano mito.

Međutim, budući da tuženik primarno tvrdi da su [objavljene informacije] informacije... dostavljene iz relevantnih izvora, [sud u ovom slučaju] treba prije svega utvrditi je li autor članka poduzeo sve potrebne korake kako bi provjerio njihovu točnost...

...

Autor članka... tvrdi da je sporne informacije dobio pregledom [finske] optužnice... koja mu je navodno poslana, kao i njegovim intervjuom s finskim glavnim tužiteljem... Iz njegova svjedočenja također proizlazi da je sadržaj optužnice upućivao na to da postoji osnov sumnje u odnosu na tužitelja, iako sam tužitelj nije bio niti osumnjičen niti optužen u kaznenom postupku [u Finskoj]. Stoga su te informacije bile osnova za pisanje spornog članka.

Na temelju uvida u priopćenje za medije Ureda glavnog javnog tužitelja u Finskoj od 28. lipnja 2013. sud je utvrdio da [njegov] sadržaj potkrepljuje izjave [sadržane] u članku. Konkretno, u priopćenju [za medije] jasno je navedeno da su finski optuženici osumnjičeni da su sudjelovali u davanju obećanja [mita] ili davanju mita putem

posrednika u zamjenu za radnje predsjednika Hrvatske i [direktora hrvatskog poduzeća] za koje se smatralo da utječu na postupak nabave vozila.

Tako se u priopćenju [za medije] izravno spominje predsjednika Republike Hrvatske, [i] nesporno je da je tužitelj tu dužnost obnašao u relevantnom razdoblju.

Tim [priopćenjem za medije] mediji su obaviješteni da je zajednička istraga rezultirala podizanjem kaznene prijave u Finskoj, ali da se istraga nastavlja u Austriji i Hrvatskoj.

Ovaj sud... neće ispitati točnost objavljenih informacija o ulozi i ovlastima koje je tužitelj imao ili nije imao u postupku nabave vojnih vozila, niti točnost sumnji da [mu] je obećano mito ili da je dobio mito, jer to ne može biti predmet ovog postupka. Zato sud nije ocijenio dio iskaza tužitelja u kojem osporava točnost objavljenih informacija, jer to nije relevantno za ovaj postupak.

Ispitujući pouzdanost i [stupanj] provjere informacija ... u spornom... članku, sud je utvrdio da je to dokazano sadržajem priopćenja za medije Ureda finskog javnog tužitelja, kao i sadržajem presude finskog suda čiji je prijevod podnio tužitelj...

Budući da je [tužitelj] dostavio samo prijevod dijelova finske presude (čiji je izvornik podnesen sudu) i da sud nije vidio cijeli tekst presude, sud je ocijenio te dokaze uzimajući u obzir činjenicu da se tuženik nije protivio uporabi takvih dokaza.

...

iz priloženog dokaza proizlazi da je kazneni postupak u Finskoj proveden na temelju optužnice u kojoj su tužitelj i druga osoba [direktor hrvatskog društva] spomenuti imenom.... Navedeno dodatno potkrepljuje izjave autora članka... da je konzultirao finsku optužnicu... [O]vaj sud smatra da sadržaj finske presude nije odlučujući za predmetni spor. Točnije, nesporno je da tužitelj nije optužen [u] finskoj optužnici, što je istaknuto... [u] samom članku. Autor članka koristio je sadržaj optužnice kao izvor za osnov sumnje u odnosu na tužitelja, što ga je motiviralo da napiše [članak]. Budući da tužitelj nije sudjelovao u kaznenom postupku u Finskoj i [jer] u odnosu na njega nije donesena nikakva odluka o kaznenom djelu [o kojemu je riječ], argument tužitelja da je autor članka bio svjestan da je presuda donesena u vrijeme objave pobijanog članka nije relevantan.

[Objava članka] bila je objava informacija koje su objavljene u medijima u Finskoj, a autor članka, koji je radio svoj posao novinara, imao je pravo prijaviti takve informacije jer je tužitelj javna osoba, a objavljivanje takvih provjerenih informacija u javnom je interesu i predstavlja izvršavanje uloge [jednog] novinara. Sud je stoga utvrdio da je autor članka postupao u dobroj vjeri [i] na temelju dovoljno provjerenih informacija.

Valja istaknuti da tužiteljeva pretpostavka nedužnosti, koja mu je zajamčena Ustavom, nije ni na koji način dovedena u pitanje objavom tih informacija.

Priloženi dopis Uskoka kojim se potvrđuje da protiv tužitelja nisu poduzete nikakve istražne radnje u vezi s nabavom vojnih vozila od društva Patria nije relevantno u ovom postupku jer ono ništa ne dokazuje.“

26. Podnositelj zahtjeva zatim je podnio žalbu protiv prvostupanjske presude. Tvrdio je da je očito da su sporni navodi netočni, da autor nije imao

opravdan razlog vjerovati da su točni i da nije poduzeo sve potrebne korake da provjeri njihovu točnost.

27. Podnositelj zahtjeva prvo je osporio odbijanje općinskog suda da ispita jesu li sporni navodi netočni. To je učinio tvrdeći da je njihova istinitost upravo ono što se mora ispitati prema mjerodavnom domaćem pravu (vidi stavak 36 ove presude). Oštro je osporio i utvrđenje općinskog suda da su sadržaj presude Okružnog suda u Kanta-Hämeu i pitanje je li novinar znao za nju u vrijeme pisanja članka nebitni za predmet. Iz članka se može zaključiti da je njegov autor bio upoznat s tom presudom, ali je ipak odlučio objaviti članak i sporne lažne navode, što znači da nije postupao u dobroj vjeri.

28. Unatoč odbijanju Općinskog građanskog suda u Zagrebu da ispita točnost spornih navoda i njegovu kategoričkom utvrđenju da je finska presuda nebitna, taj je sud ipak ispita to pitanje smatrajući da priopćenje za medije od 28. lipnja 2013. i finska presuda ukazuju na to da su ti navodi točni (vidi stavke 4 – 6 i 25 ove presude). Presuda općinskog suda stoga je bila sama sebi proturječna.

29. Podnositelj zahtjeva zatim je osporio utvrđenje da priopćenje za medije od 28. lipnja 2013. i presuda Okružnog suda u Kanta-Hämeu ukazuju na to da su tri sporna navoda točna. Konkretno, s obzirom na njihov sadržaj, nijedan od tih dvaju dokumenata nije mogao poslužiti kao dokaz istinitosti navoda da je zajedničkom istragom nedvojbeno utvrđeno da je podnositelj sudjelovao u kriminalnim aktivnostima. Isto tako, nije se moglo tvrditi da dopis USKOK-a od 29. prosinca 2014. nije bitan za istinitost tog navoda. Međutim, prvostupanjski sud smatrao je da dopis USKOK-a ništa ne dokazuje (vidi stavke 19 i 25 ove presude).

30. Podnositelj je dalje istaknuo da tuženik nije pružio nikakve dokaze koji ukazuju na to da je autor članka ikada razgovarao s finskim javnim tužiteljem te da je novinar u svojem iskazu pred općinskim sudom priznao da je sam izveo zaključak da je podnositelj sudjelovao u kriminalnim aktivnostima (vidi stavak 24 ove presude). Međutim, taj zaključak nije imao nikakvu činjeničnu osnovu.

31. Presudom od 19. travnja 2016. Županijski sud u Zagrebu odbio je žalbu podnositelja zahtjeva i potvrdio je prvostupanjsku presudu. Relevantni dio te presude glasi kako slijedi:

„... prvostupanjski sud pravilno je utvrdio da su u ovom slučaju ispunjeni uvjeti za oslobođenje od odgovornosti iz [članka 21. Zakona o medijima], s obzirom na to da je autor pobijanog članka, uzimajući u obzir informacije koje su već objavljene u drugim medijima, kao i druge relevantne izvore (telefonski razgovor s finskim javnim tužiteljem, finska optužnica), iznijeli točne i provjerene informacije koje su predstavljale informacije od opravdanog javnog interesa jer je tužitelj javna osoba.

Prema mišljenju drugostupanjskog suda..., autor članka postupao je u dobroj vjeri na temelju prethodno provjerenih informacija, iznoseći izjavu [finskog] javnog tužitelja i riječi samog tužitelja, [i to] ukazuje na objektivnost teksta i ne dovodi u pitanje pretpostavku nedužnosti tužitelja.”

32. Dana 5. srpnja 2016. podnositelj zahtjeva podnio je ustavnu tužbu Ustavnom sudu Republike Hrvatske. Pozivajući se na članak 6. stavke 1. i 2. Konvencije i članak 28. i članak 29. stavak 1. Ustava Republike Hrvatske (vidi stavak 34 ove presude), prigovorio je da su građanski sudovi povrijedili njegovo pravo na obrazloženu presudu i njegovo pravo na pretpostavku nedužnosti. Time je u biti ponovio tvrdnje iznesene u žalbi (vidi stavke 26 – 30 ove presude) te je dodao da Županijski sud u Zagrebu nije odgovorio ni na jednu od tih tvrdnji. Podnositelj je u ustavnoj tužbi naveo, *inter alia*, da je zbog netočnih navoda u spornom članku „pretrpio nematerijalnu štetu u vidu povrede prava osobnosti, odnosno prava na čast i ugled.”

33. Odlukom od 8. prosinca 2016. Ustavni sud odbio je ustavnu tužbu podnositelja zahtjeva. Utvrdio je da su domaći sudovi naveli dostatne razloge za svoje odluke, koje nisu bile proizvoljne, i da predmet ne ukazuje na postojanje povrede podnositeljeva ustavnog prava na pretpostavku nedužnosti.

MJERODAVNI PRAVNI OKVIR I PRAKSA

I. USTAV

34. Mjerodavni članci Ustava Republike Hrvatske (Narodne novine br. 56/90, s naknadnim izmjenama i dopunama) glase kako slijedi:

Članak 28.

„Svatko je nedužan i nitko ga ne može smatrati krivim za kazneno djelo dok mu se pravomoćnom sudskom presudom ne utvrdi krivnja.

Članak 29. stavak 1.

Svatko ima pravo da zakonom ustanovljeni neovisni i nepristrani sud pravično i u razumnom roku odluči o njegovim pravima i obvezama, ili o sumnji ili optužbi zbog kažnjivog djela.

Članak 35.

Svakomu se jamči štovanje i pravna zaštita njegova osobnog i obiteljskog života, dostojanstva, ugleda i časti.

Članak 38.

(1) Jamči se sloboda mišljenja i izražavanja misli.

(2) Sloboda izražavanja misli obuhvaća osobito slobodu tiska i drugih sredstava priopćavanja, slobodu govora i javnog nastupa i slobodno osnivanje svih ustanova javnog priopćavanja.

(3) Zabranjuje se cenzura. Novinari imaju pravo na slobodu izvještavanja i pristupa informaciji.

(4) ...

(5) Jamči se pravo na ispravak svakomu komu je javnom viješću povrijeđeno Ustavom i zakonom utvrđeno pravo.“

II. MJERODAVNO ZAKONODAVSTVO

35. Mjerodavne odredbe Ustavnog zakona o Ustavnom sudu Republike Hrvatske, kako su izmijenjene Ustavnim zakonom o izmjenama i dopunama iz 2002. (Narodne novine br. 99/99 i 29/02), koji je stupio na snagu 15. ožujka 2002., glase kako slijedi:

Članak 62.

„ (1) Svatko može podnijeti Ustavnom sudu ustavnu tužbu ako smatra da mu je pojedinačnim aktom tijela državne vlasti, tijela jedinice lokalne i područne (regionalne) samouprave ili pravne osobe s javnim ovlastima, kojim je odlučeno o njegovim pravima i obvezama ili o sumnji ili optužbi zbog kažnjivog djela, povrijeđeno ljudsko pravo ili temeljna sloboda zajamčena Ustavom... (u daljnjem tekstu: ustavno pravo).

Članak 65.

(1) Ustavna tužba mora sadržavati ... naznaku ustavnog prava za koje se tvrdi da je povrijeđeno s naznakom mjerodavne odredbe Ustava kojom se to pravo jamči...

Članak 71.

(1) [Ustavni sud] ispituje samo one povrede ustavnih prava koje su istaknute u ustavnoj tužbi.“

36. Mjerodavne odredbe Zakona o medijima, Narodne novine br. 59/04 i izmjenama i dopunama), koji je stupio na snagu 1. siječnja 2006., glasile su

Odgovornost za štetu

„Članak 21.

(1) Nakladnik koji informacijom objavljenom u mediju prouzroči drugome štetu dužan ju je naknaditi, izuzev u slučajevima propisanim ovim Zakonom.

...

(4) Nakladnik ne odgovara za štetu ako je informacija kojom je šteta učinjena:

...

– utemeljena na točnim činjenicama ili na činjenicama za koje je autor imao osnovani razlog povjerovati da su točne i poduzeo je sve potrebne mjere za provjeru njihove točnosti, a postojalo je opravdano zanimanje javnosti za objavu te informacije i ako je postupano u dobroj vjeri.“

37. Zakon o obveznim odnosima (Narodne novine br. 35/05 s naknadnim izmjenama i dopunama), koji je na snazi od 1. siječnja 2006., zakonodavstvo je kojim se uređuju ugovori i odštete. Prema tom Zakonu, sudovi su ovlašteni dosuditi naknadu za nematerijalnu štetu uzrokovanu, *inter alia*, povredom ugleda i časti osobe. Mjerodavne odredbe tog zakona izložene su u predmetu *Mesić protiv Hrvatske*, br. 19362/18, stavak 25., 5. svibnja 2022.

III. OSTALI DOKUMENTI

38. Relevantni dio *Kodeksa časti hrvatskih novinara* (od 27. veljače 1993.), važećeg u relevantno vrijeme, glasi kako slijedi:

“5. Novinar je obvezan iznositi točnu, potpunu i provjerenu informaciju. ...

6. U svim novinarskim priložima, pa tako i u komentarima i polemikama, novinar je dužan poštovati etiku javne riječi i kulturu dijaloga te uvažavati čast, ugled i dostojanstvo osoba ili skupina s kojima polemizira. Kada izvještava o temama o kojima postoje različita relevantna stajališta, a posebice kada se iznose optužujući navodi, novinar nastoji sva ta stajališta predstaviti javnosti.

...

17. U priložima o sudskim postupcima treba poštovati ustavno načelo pretpostavke neudžnosti optuženika te dostojanstvo, integritet i osjećaje svih stranaka u sporu.

...

29. Ako je u novinskom izdanju, radijskom ili televizijskom programu ili elektroničkoj publikaciji objavljena netočna ili u bitnome nepotpuna informacija, ili informacija kojom su na neki drugi način prekršene odredbe ovog Kodeksa, svatko tko je izravno ili neizravno stvarno ili potencijalno oštećen objavom te informacije ima pravo na ispravak.“

PRAVO

NAVODNA POVREDA ČLANKA 8. KONVENCIJE

39. Podnositelj zahtjeva prigovorio je da su odbijanjem njegove tužbe za naknadu štete domaći sudovi propustili zaštititi njegov ugled kao dio njegova prava na poštovanje privatnog života. Pozvao se na članak 8. Konvencije, čiji mjerodavni dio glasi kako slijedi:

„1. Svatko ima pravo na poštovanje svoga privatnog ... života...“

2. Javna vlast se neće miješati u ostvarivanje tog prava, osim u skladu sa zakonom i ako je u demokratskom društvu nužno radi interesa državne sigurnosti, javnog reda i mira, ili gospodarske dobrobiti zemlje, te radi sprječavanja nereda ili zločina, radi zaštite zdravlja ili morala ili radi zaštite prava i sloboda drugih.“

A. Dopuštenost

1. Tvrdnje stranaka

(a) Vlada

40. Vlada je ustvrdila da podnositelj zahtjeva nije iscrpio domaća pravna sredstva jer se u svojoj ustavnoj tužbi nije pozvao na članak 8. Konvencije ni na članak 35. Ustava Republike Hrvatske (vidi stavke 32 i 34 ove presude).

Umjesto toga, prigovorio je zbog povrede prava na pošteno suđenje i povrede prava na pretpostavku nedužnosti.

41. Na taj način, protivno načelu supsidijarnosti, podnositelj zahtjeva nije Ustavnom sudu pružio priliku da odluči o navodnoj povredi članka 8. Konvencije. Da se pozvao na članak 8. Konvencije ili odgovarajući članak Ustava, Ustavni sud ispitao bi bit njegovih prigovora koji se odnose na navodnu povredu njegova prava na ugled te bi proveo potrebni test vaganja između potrebe za zaštitom tog ugleda i slobode izražavanja informativnog portala. U prilog tome Vlada je dostavila nekoliko primjera odluka u kojima je Ustavni sud tako postupio, a u kojima su se podnositelji ustavnih tužbi u svojim ustavnim tužbama pozvali na članak 35. Ustava.

(b) Podnositelj zahtjeva

42. Podnositelj zahtjeva odgovorio je da je, u biti, iznio prigovor na temelju članka 8. Konvencije pred domaćim sudovima. Očito je da je predmet parničnog postupka za naknadu štete i naknadnog postupka pred Ustavnim sudom bila povreda njegovih prava osobnosti, i to prava na ugled. Iz sadržaja njegove ustavne tužbe vidljivo je da je u biti iznio iste prigovore u vezi s povredom prava na ugled koje je naknadno iznio u zahtjevu Sudu. Njegova ustavna tužba bila je sastavljena profesionalno i domaćim je sudovima pružila razumnu priliku da isprave tu povredu. Stoga je učinio sve što se od njega moglo razumno očekivati da iscrpi domaća pravna sredstva.

43. Kad je riječ o primjerima sudske prakse koje je dostavila Vlada (vidi stavak 41 ove presude), podnositelj je istaknuo da neki od njih nisu relevantni, *inter alia*, jer se odnose na prigovore zbog povrede prava na slobodu izražavanja. U svim drugim predmetima koje je dostavila Vlada u kojima su podnositelji ustavnih tužbi prigovorili zbog povrede prava na ugled i pozvali se na članak 8. Konvencije i/ili članak 35. Ustava Ustavni sud brzinski je odbio njihove ustavne tužbe, a da nije proveo test vaganja između odgovarajućih prava i interesa. Podnositelj je stoga tvrdio da, čak i da se izrijeком pozvao na članak 8. Konvencije i/ili članak 35. Ustava, njegova ustavna tužba ne bi imala nikakvih izgleda za uspjeh.

2. Ocjena Suda

44. Sud prvo napominje da članak 65. stavak 1. Ustavnog zakona o Ustavnom sudu Republike Hrvatske propisuje da podnositelji ustavnih tužbi u svojim ustavnim tužbama moraju naznačiti ustavno pravo za koje se tvrdi da je povrijeđeno, kao i mjerodavnu odredbu Ustava kojom se to pravo jamči. Isto tako, članak 71. stavak 1. istog zakona propisuje da Ustavni sud ispituje samo one povrede ustavnih prava koje su istaknute u ustavnoj tužbi (vidi stavak 35 ove presude). Vidljivo je da se podnositelj u svojoj ustavnoj tužbi nije pozvao na članak 8. Konvencije. Nije se pozvao ni na članak 35. Ustava Republike Hrvatske, odredbu koja, po svojoj prilici, odgovara članku 8.

Konvencije. Umjesto toga, pozvao se na članak 28. i članak 29. stavak 1. Ustava, odredbe koje odgovaraju članku 6. stavcima 1. i 2. Konvencije (vidi stavke 32 i 34 ove presude).

45. Međutim, kako je Sud naveo u brojnim predmetima protiv Hrvatske, pravilo da Ustavni sud ispituje samo one povrede ustavnih prava koje su istaknute u ustavnoj tužbi nije apsolutno (vidi *Lelas protiv Hrvatske*, br. 55555/08, stavak 49., 20. svibnja 2010., i *Žaja protiv Hrvatske*, br. 37462/09, stavak 69., 4. listopada 2016.). U tim je predmetima Sud presudio da je iz prakse Ustavnog suda jasno da nije uvijek potrebno da se osobe koje podnose ustavnu tužbu pozivaju na mjerodavne članke Ustava, kako bi to proizlazilo iz članka 65. stavka 1. i članka 71. stavka 1. Ustavnog zakona o Ustavnom sudu (vidi stavak 35 ove presude). Ponekad je bilo dovoljno da povreda ustavnog prava bude očita iz podnositeljevih tvrdnji i iz spisa predmeta (ibid.).

46. Stoga, iako je točno da se podnositelj u svojoj ustavnoj tužbi nije izriječno pozvao na članak 8. Konvencije ili na odgovarajuću odredbu Ustava, on jest tvrdio da su netočni navodi u spornom članku doveli do povrede njegova prava na čast i ugled (vidi stavak 32 ove presude).

47. To znači da, s obzirom na način na koji je podnositelj zahtjeva izrazio svoje prigovore pred Ustavnim sudom, nema sumnje da je isti prigovor naknadno podnesen Sudu (vidi stavke 26 – 30 i 32 ove presude i usporedi s podnositeljevim tvrdnjama sažetima u stavcima 51 – 54 ove presude; i usporedi nasuprot tome s predmetom *Merot d. o. o. i Storitve Tir d. o. o. protiv Hrvatske* (odl.), br. 29426/08 i 29737/08, stavak 36., 10. prosinca 2013.). Stoga je podnositelj, ističući isto pitanje u biti na domaćoj razini, nacionalnim tijelima dao priliku koja u načelu treba biti dana državama ugovornicama u skladu s člankom 35. stavkom 1. Konvencije da isprave povrede za koje se navodi da su ih počinile (vidi *Glaserapp protiv Njemačke*, 28. kolovoza 1986., stavci 44. – 46., Serija A br. 104; gore navedeni predmet *Lelas*, stavci 45. i 47. – 52.; i gore navedeni predmet *Žaja*, stavak 71.).

48. Konačno, sud ponavlja da se zaštita koja proizlazi iz članka 6. stavka 2. može preklapati sa zaštitom koja je zajamčena člankom 8. (vidi *Allen protiv Ujedinjenog Kraljevstva* [VV], br. 25424/09, stavak 94., ECHR 2013, i *G. I. E. M. S. R. L. i drugi protiv Italije* [VV], br. 1828/06 i dva druga zahtjeva, stavak 314., 28. lipnja 2018.). Zbog toga neprimjenjivost članka 6. stavka 2. nije spriječila Sud, u ranijim predmetima, da interese koje se nastoji zaštititi tim člankom uzme u obzir prilikom provođenja testa vaganja na temelju članka 8. Konvencije (vidi, primjerice, *A. protiv Norveške*, br. 28070/06, stavci 46. – 47., 9. travnja 2009., i *Mikolajová protiv Slovačke*, br. 4479/03, stavak 44., 18. siječnja 2011.).

49. Slijedi da se prigovor Vlade o neiscrpljivanju domaćih pravnih sredstava mora odbaciti.

50. Sud nadalje primjećuje da ovaj prigovor nije ni očigledno neosnovan ni nedopušten po bilo kojoj drugoj osnovi navedenoj u članku 35. Konvencije. Stoga se mora proglasiti dopuštenim.

B. Osnovanost

1. Tvrđnje stranaka

(a) Podnositelj zahtjeva

51. Podnositelj zahtjeva ustvrdio je da su tri navoda u spornom članku (vidi stavak 12. ove presude) koji upućuju na to da je zajedničkom istragom nedvojbeno utvrđeno da je on sudjelovao u kriminalnim aktivnostima i da je primio mito činjenične izjave koje su ozbiljno narušile njegov ugled i diskreditirale ga u očima javnosti prikazujući ga kao nemoralnu osobu i kriminalca. Zbog tih izjava bio je izložen ismijavanju od strane javnosti i raznih državnih dužnosnika. Primjerice, jedan saborski zastupnik rekao je: „Stip[i] Mesić[u] ... je očito cilj doći do državnog novca kao i do sada. Međutim, ja bih mu poručio da ode u Finsku tražiti odštetu ako smije otići!”

52. Ti klevetnički navodi bili su netočni, što je vidljivo iz sadržaja prvostupanjske kaznene presude u Finskoj protiv dvaju zaposlenika tvrtke Patria, koja je donesena dan prije objave spornog članka (vidi stavke 5. – 6. i 9. ove presude). Novinar koji je napisao članak morao je znati za tu presudu jer je u članku naveo da su dva zaposlenika tvrtke Patria upravo osuđena (vidi stavak 11. ove presude). Međutim, taj novinar uopće nije pokušao provjeriti sadržaj finske presude prije nego što je napisao članak. To znači da, suprotno novinarskoj etici, nije postupao u dobroj vjeri niti je poduzeo sve potrebne korake da provjeri točnost dotičnih klevetničkih navoda. Ozbiljnost tih navoda značila je da je prije njihove objave bio potreban najveći mogući stupanj provjere.

53. U naknadnom parničnom postupku zbog klevete domaći građanski sudovi *de facto* su potvrdili te netočne navode smatrajući da su bili točni i pouzdani (vidi stavke 25. i 31. ove presude). Na taj su način ti sudovi propustili ispuniti ne samo svoje pozitivne obveze da osiguraju djelotvornu zaštitu njegova prava na poštovanje privatnog života već i svoju negativnu obvezu na temelju članka 8. Konvencije.

54. Štoviše, odluke građanskih sudova bile su proizvoljne jer je Općinski sud u Zagrebu smatrao da je finska prvostupanjska presuda nebitna, a Županijski sud u Zagrebu uopće nije odgovorio na podnositeljevu tvrdnju da je autor članka morao biti upoznat sa sadržajem presude (vidi stavke 25 – 31 ove presude). Stoga se nije moglo tvrditi da su ti sudovi uspostavili pravičnu ravnotežu između njegova prava na poštovanje njegova privatnog života i prava medija na slobodu izražavanja.

(b) Vlada

55. Vlada je ustvrdila da sporni članak nije predstavljao napad na podnositeljevu čast i ugled, već je prenio provjerene informacije o pitanju od javnog interesa. U svakom slučaju, objava dotičnog članka nije uzrokovala nikakvu stvarnu štetu podnositeljevu privatnom životu ili političkoj karijeri jer se podrazumijeva da, da bi se članak 8. mogao primijeniti, napad na ugled osobe mora doseći određenu razinu ozbiljnosti (vidi stavak 62. ove presude).

56. Vlada je ustvrdila da su domaći sudovi proveli test vaganja u skladu s kriterijima utvrđenima u sudskoj praksi Suda (vidi stavak 70. ove presude) i da su uspostavili pravičnu ravnotežu između podnositeljeva prava na poštovanje njegova privatnog života s jedne strane i prava medija na slobodu izražavanja i javnog interesa s druge strane. Njihove odluke ne može se smatrati proizvoljnima ili očigledno nerazumnima. Prema tome, ne postoje čvrsti razlozi zbog kojih bi Sud svojim stavom zamijenio stav domaćih sudova.

57. Konkretno, ti su sudovi ispitali: (i) jesu li činjenične izjave u spornom članku predstavljale informacije o pitanju od javnog interesa; (ii) je li novinar u dovoljnoj mjeri provjerio te činjenične izjave prije njihova objavljivanja; i (iii) je li novinar postupao u dobroj vjeri (vidi stavke 25., 31. i 33. ove presude).

58. Vlada je potvrdila utvrđenja domaćih sudova. Dotični članak odnosio se na navodne koruptivne radnje bivšeg predsjednika Republike Hrvatske pri nabavi oklopnih vozila za hrvatsku vojsku, odnosno, na pitanje od javnog interesa. S tim u vezi, Vlada je naglasila da su razmjeri prihvatljive javne kritike veći kad je riječ o političarima i drugim javnim ličnostima, kao što je podnositelj, nego kad je riječ o privatnim osobama (navela je predmete *Petrina protiv Rumunjske*, br. 78060/01, stavak 40., 14. listopada 2008., i *Caragea protiv Rumunjske*, br. 51/06, stavak 25., 8. prosinca 2015.).

59. Kad je riječ o načinu pribavljanja informacija i njihovoj istinitosti, Vlada je prvo uputila na sudsku praksu Suda, prema kojoj je zaštita slobode izražavanja novinara podložna uvjetu da postupaju u dobroj vjeri kako bi pružili točne i pouzdane informacije u skladu s načelima odgovornog novinarstva (navela je predmet *Narodni list d. d. protiv Hrvatske*, br. 2782/12, stavak 58., 8. studenoga 2018.). U ovom predmetu autor članka prikupio je informacije iz nekoliko ranije objavljenih članaka, a te je informacije provjerio u telefonskom razgovoru s finskim javnim tužiteljem, od kojeg je dobio i optužnicu u kojoj se spominje podnositelj. Autor je i zatražio komentar od podnositelja te je objavio njegov odgovor. Zato su domaći sudovi smatrali da su činjenične izjave u spornom članku bile dovoljno provjerene i objavljene u dobroj vjeri (vidi stavke 25., 31. i 33. ove presude). Podnositeljeve tvrdnje kojima osporava njihova utvrđenja predstavljaju prigovor četvrte instance.

60. Iz tih razloga Vlada je tvrdila da u ovom predmetu nije došlo do povrede članka 8. Konvencije.

2. Ocjena Suda

(a) Opća načela

61. Sud ponavlja načela koja je utvrdio u svojoj sudskoj praksi u vezi sa zaštitom koju članak 8. jamči pravu na ugled kao dijelu prava na poštovanje privatnog života (vidi, među drugim izvorima prava, *Von Hannover protiv Njemačke (br. 2)* [VV], br. 40660/08 i 60641/08, stavci 95. – 99., ECHR 2012; *Axel Springer AG protiv Njemačke* [VV], br. 39954/08, stavci 82. – 84., 7. veljače 2012.; i *Pfeifer protiv Austrije*, br. 12556/03, stavak 35., 15. studenoga 2007.). Sud je već presudio da ugled osobe, čak i ako je kritika osobi upućena u kontekstu javne rasprave, čini dio njezina osobnog identiteta i psihološkog integriteta i stoga je obuhvaćen njezinim privatnim životom (vidi *Pfeifer*, stavak 35., i *Petrie protiv Italije*, br. 25322/12, stavak 39., 18. svibnja 2017.). Ista razmatranja vrijede za čast osobe (vidi *Sanchez Cardenas protiv Norveške*, br. 12148/03, stavak 38., 4. listopada 2007., i gore navedeni predmet *A. protiv Norveške*, stavak 64.).

62. Da bi se članak 8. mogao primijeniti, napad na ugled osobe mora doseći određenu razinu ozbiljnosti i biti takav da dovodi u pitanje osobno uživanje prava na poštovanje privatnog života (vidi *Delfi AS protiv Estonije* [VV], br. 64569/09, stavak 137., ECHR 2015; *Medžlis Islamske Zajednice Brčko i drugi protiv Bosne i Hercegovine* [VV], br. 17224/11, stavak 76., 27. lipnja 2017.; i gore navedeni predmet *A. protiv Norveške*, stavak 64.).

63. Sud nadalje ponavlja da sloboda medija ispunjava temeljnu i ključnu funkciju u demokratskom društvu. Iako mediji ne smiju prijeći određene granice, posebice u pogledu ugleda i prava drugih i potrebe da se spriječi otkrivanje povjerljivih informacija, njihova je zadaća, međutim, širiti, na način koji je u skladu s njihovim obvezama i odgovornostima, informacije i ideje o svim pitanjima od javnog interesa (vidi, primjerice, u kontekstu članka 8. Konvencije, *Kaboğlu i Oran protiv Turske*, br. 1759/08 i dva druga zahtjeva, stavak 66., i, u kontekstu članka 10. Konvencije, *Bladet Tromsø i Stensaas protiv Norveške* [VV], br. 21980/93, stavak 59., ECHR 1999-III).

64. Konkretno, kad je riječ o sudskim predmetima i kaznenim istragama, nezamislivo je da ne postoji prethodna ili istovremena rasprava o predmetima suđenja, bilo u specijaliziranim časopisima, u općem tisku ili u cjelokupnoj javnosti. Ne samo da mediji imaju zadaću širiti takve informacije i ideje već i javnost ima pravo primiti ih (vidi, primjerice, *SIC - Sociedade Independente de Comunicação protiv Portugala*, br. 29856/13, stavak 58., 27. srpnja 2021.).

65. Međutim, zaštita prava novinara da šire informacije o pitanjima od općeg interesa zahtijeva da djeluju u dobroj vjeri i na temelju točne činjenične osnove te da pružaju „točne i pouzdane” informacije u skladu s novinarskom etikom. Sloboda izražavanja obuhvaća „dužnosti i odgovornosti”, koje se odnose i na medije čak i kada je riječ o pitanjima od ozbiljnog javnog interesa. Štoviše, te „dužnosti i odgovornosti” mogu postati relevantne kada se radi o

napadu na ugled imenovane osobe i kršenju „prava drugih”. Stoga trebaju postojati posebni razlozi prije nego što mediji mogu biti oslobođeni svoje uobičajene obveze provjeravanja činjeničnih izjava koje kleveću privatne osobe. Pitanje postoje li takvi razlozi posebno ovisi o naravi i stupnju dotične klevete i mjeri u kojoj su mediji mogli razumno smatrati da su njihovi izvori pouzdani u pogledu tih navoda. Isto tako, za uspostavljanje ravnoteže između suprotstavljenih interesa koje Sud mora provesti važna je činjenica da na temelju članka 6. stavka 2. Konvencije pojedinci imaju pravo da ih se smatra nedužnima za bilo koje kazneno djelo dok im se ne dokaže krivnja (vidi *Pedersen i Baadsgaard protiv Danske* [VV], br. 49017/99, stavak 78., ECHR 2004-XI).

66. Ipak, novinari i drugi predstavnici medija moraju imati slobodu izvještavati o događajima na temelju informacija koje su prikupili iz službenih izvora, a da ih ne moraju provjeravati (vidi *Selistö protiv Finske*, br. 56767/00, stavak 60., 16. studenoga 2004., i *Yordanova i Toshev protiv Bugarske*, br. 5126/05, stavak 51., 2. listopada 2012.).

67. Sud je priznao i da iskrivljavanje istine, u zloj vjeri, ponekad može prekoračiti granice prihvatljive kritike: točnoj izjavi mogu se dodati dodatne primjedbe, vrijednosni sudovi, pretpostavke ili čak insinuacije, koje mogu stvoriti lažnu sliku u svijesti javnosti. Stoga zadaća širenja informacija nužno podrazumijeva dužnosti i odgovornosti, kao i ograničenja koja mediji moraju sami sebi spontano nametnuti. To je osobito slučaj kada se u medijskom izvješću imenovanim osobama pripisuju vrlo ozbiljne radnje, jer „takvi navodi“ uključuju rizik od izlaganja tih osoba prijeziru javnosti (vidi gore navedeni predmet *Kaboğlu i Oran*, stavak 67., i ondje navedene predmete).

68. U predmetima poput ovog koji se ovdje ispituje, glavno je pitanje je li država, u kontekstu svojih pozitivnih obveza na temelju članka 8., postigla pravičnu ravnotežu između prava pojedinca na zaštitu ugleda i prava druge strane na slobodu izražavanja zajamčenog člankom 10. Konvencije (vidi gore navedeni predmet *Von Hannover (br. 2)*, stavak 98., i gore navedeni predmet *Pfeifer*, stavak 38). U predmetima koji zahtijevaju uspostavljanje ravnoteže između prava na poštovanje privatnog života i prava na slobodu izražavanja, ishod ispitivanja zahtjeva, u teoriji, ne bi se trebao razlikovati ovisno o tome je li zahtjev podnesen Sudu na temelju članka 8. Konvencije ili na temelju članka 10. Doista, u načelu ta prava zaslužuju jednako poštovanje. U skladu s tim, sloboda procjene trebala bi, u teoriji, biti ista u oba slučaja (vidi *Couderc i Hachette Filipacchi Associés protiv Francuske* [VV], br. 40454/07, stavak 91., ECHR 2015 (izvadci)).

69. Pri izvršavanju njegove nadzorne funkcije zadaća Suda nije zamijeniti nacionalne sudove, već preispitati, s obzirom na predmet u cjelini, jesu li odluke koje su donijeli u skladu sa svojom slobodom procjene spojive s odredbama Konvencije na koje su se pozivali (vidi, među drugim izvorima prava, *Satakunnan Markkinapörssi Oy i Satamedia Oy protiv Finske* [VV], br. 931/13, stavak 164., 27. lipnja 2017.). Kada su nacionalne vlasti

odvagnule interese o kojima je riječ u skladu s kriterijima utvrđenima u sudskoj praksi Suda, potrebni su snažni razlozi ako Sud vlastitim stajalištem želi zamijeniti stajalište domaćih sudova (vidi *Bédat protiv Švicarske* [VV], br. 56925/08, stavak 54., ECHR 2016, s daljnjim upućivanjima).

70. Sud je ukazao na različite relevantne kriterije za uspostavljanje ravnoteže između prava na poštovanje privatnog života i prava na slobodu izražavanja (vidi, među drugim izvorima prava, gore navedeni predmet *Axel Springer AG*, stavci 89. – 95.; gore navedeni predmet *Von Hannover (br. 2)*, stavci 108. – 113.; i gore navedeni predmet *Couderc i Hachette Filipacchi Associés*, stavak 93.). U okolnostima ovog predmeta, Sud smatra primjerenim razmotriti sljedeće primjenjive kriterije: doprinos raspravi od općeg interesa, koliko je podnositelj bio poznat te način pribavljanja informacija i njihovu istinitost.

(b) Primjena navedenih načela na ovaj predmet

71. Sud primjećuje da su tri navoda u spornom članku upućivala na to da je zajedničkom istragom nedvojbeno utvrđeno da je podnositelj zahtjeva sudjelovao u kriminalnim aktivnostima i da je primio mito (vidi stavak 12 ove presude). Sud se slaže s podnositeljem da su ti navodi, koji su ga prikazali kao kriminalca, mogli ozbiljno narušiti njegov ugled i diskreditirati ga u očima javnosti. Sporni članak objavljen je na internetskim stranicama portala Dnevno.hr te je stoga bio dostupan široj javnosti. U tim okolnostima, i uzimajući u obzir svoju sudsku praksu o tom pitanju (vidi, primjerice, *White protiv Švedske*, br. 42435/02, stavak 19., 19. rujna 2006.; gore navedeni predmet *A. protiv Norveške*, stavak 67.; i *Travaglio protiv Italije* (odl.), br. 64746/14, stavak 26., 24. siječnja 2017.), Sud smatra da su dotične izjave dosegle potrebnu razinu ozbiljnosti da naruše podnositeljeva prava na temelju članka 8. Konvencije.

72. Sud dalje primjećuje da su, ispitujući predmet, domaći sudovi uzeli u obzir relevantne kriterije utvrđene u sudskoj praksi Suda za uspostavljanje ravnoteže između slobode izražavanja i podnositeljevih prava na temelju članka 8. Konvencije. Konkretno, uzeli su obzir to je li članak doprinio raspravi o pitanju od javnog interesa, koliko je podnositelj poznat te su ocijenili način pribavljanja informacija i njihovu istinitost (vidi stavke 69. – 70. ove presude).

73. Članak je upućivao na to da su utvrđenja finskih tijela kaznenog progona i pravosudnih tijela zahtijevala daljnju istragu u Hrvatskoj o mogućim koruptivnim radnjama bivšeg predsjednika Republike Hrvatske, javne ličnosti *par excellence*, u postupku nabave vojnih vozila za hrvatsku vojsku. Čini se da je mišljenje autora članka dijelila i organizacija Transparency International Hrvatska (vidi stavak 8. ove presude).

74. Sud stoga utvrđuje, kao i domaći sudovi (vidi stavke 25. i 31. ove presude), da se sporni članak nedvojbeno odnosio na pitanje od javnog interesa i ponavlja da prema Konvenciji postoji vrlo malo prostora za

ograničenja rasprave o takvim pitanjima (vidi, primjerice, *Kaboğlu i Oran protiv Turske* (br. 2), br. 36944/07, stavak 67., 20. listopada 2020., i *Kılıçdaroğlu protiv Turske*, br. 16558/18, stavak 52., 27. listopada 2020.). Uloga „čuvara javnog interesa” koju mediji imaju postaje posebno važna u takvom kontekstu kada je istraživačko novinarstvo jamstvo da se vlasti može pozvati na odgovornost za njihovo postupanje.

75. S tim u vezi Sud ponavlja i da su granice prihvatljive kritike šire kad je riječ o političaru nego kad je riječ o privatnoj osobi. Za razliku od privatne osobe, političar se neizbježno i svjesno otvara pomnom ispitivanju svake svoje riječi i djela i od strane novinara i od strane šire javnosti i, sukladno tomu, mora iskazivati veći stupanj tolerancije (vidi, primjerice, *Eon protiv Francuske*, br. 26118/10, stavak 59., 14. ožujka 2013.). Ta se razmatranja još više odnose na ovaj predmet jer podnositelj zahtjeva nije bio običan političar, već šef države. Štoviše, kao i u predmetu *Eon*, sporni članak nije bio usmjeren na podnositeljev privatni život (ibid., stavak 57.), već se odnosio na njegovo postupanje u obavljanju njegovih službenih dužnosti.

76. Vraćajući se sadržaju spornog članka, Sud smatra da se, da bi se ispravno razumjela, utvrđenja domaćih sudova moraju sagledati u svjetlu činjenice da su ti sudovi ispitali članak u cjelini, a nisu samo odvojeno preispitali tri sporna navoda (usporedi *Marcinkevičius protiv Litve*, br. 24919/20, stavak 85., 15. studenoga 2022.). Prema mišljenju Suda, taj se pristup čini opravdanim. U danim okolnostima, tri navoda, koji se u kontekstu mogu promatrati kao opis rezultata istrage, ne mogu se odvojiti od ostatka članka, posebice posljednjih dvaju odlomaka, iz kojih pažljivi čitatelj može razaznati da navod iz optužnice da je podnositelj zahtjeva bio primatelj mita nije utvrđen zbog nedostatka dokaza (vidi stavak 11. ove presude). Prema tome, priopćenje za medije od 28. lipnja 2013. i presuda Okružnog suda u Kanta-Hämeu doista su ukazivali na to da članak u cjelini ima dostatnu činjeničnu osnovu, kao što su utvrdili domaći sudovi (vidi stavke 4. – 6. i 25. i 31. ove presude).

77. Sud dalje primjećuje da u spornom članku nije navedeno da je „[podnositelj] primio mito od 630.000 eura od ljudi koji su za davanje mita upravo osuđeni”, kako je naveo podnositelj (vidi stavak 12. ove presude), već da je to navedeno u dokumentima koje je autoru članka poslao finski javni tužitelj (vidi stavke 10. – 11. ove presude). To znači da je dotični novinar samo prenosio ono što je navedeno u tim službenim dokumentima te je jasno dao do znanja da taj navod nije njegov. Podnositelj nije tvrdio da ti dokumenti ne sadrže takav navod.

78. Nadalje, sud ne nalazi ništa netočno u navodu „U međuvremenu, [dva menadžera] Patrije ..., koje optužnica izravno tereti da su ... dali mito Stjepanu Mesiću i direktoru [hrvatske tvrtke] osuđeni su na [kaznu zatvora u trajanju od] godinu i osam mjeseci zbog davanja mita za prodaju oklopnih vozila Hrvatskoj” (vidi stavke 11 – 12 ove presude). Iz priopćenja za medije koje je dao finski javni tužitelj proizlazi da su dva zaposlenika tvrtke Patria

bila optužena za obećavanje ili davanje mita u zamjenu za radnje predsjednika Republike Hrvatske, među ostalim osobama (vidi stavak 4. ove presude). Nadalje, vidljivo je da je 16. veljače 2015. Okružni sud u Kanta-Hämeu osudio dva zaposlenika tvrtke Patria (vidi stavke 5. – 6. ove presude), pri čemu se podrazumijeva da njihova naknadna oslobađajuća presuda koju je donio Žalbeni sud u Turkuu nije relevantna jer je donesena nakon objave spornog članka (vidi stavke 7. i 9. ove presude).

79. Kad je riječ o trećem navodu, koji ukazuje na to da je zajedničkom istragom nedvojbeno utvrđeno da je podnositelj zahtjeva sudjelovao u kriminalnim aktivnostima (vidi stavke 11. – 12. ove presude), Sud ponavlja da prilično kategorički karakter tog navoda značajno umanjuju posljednja dva odlomka u spornom članku te su mu čak i proturječni (vidi stavak 76. ove presude). Prema tome, iako je autor članka trebao pažljivije birati riječi, kad se u obzir uzme članak u cjelini, a osobito ta dva odlomka, ne može se reći da je autor nedvosmisleno naveo da je podnositelj sudjelovao u kriminalnim aktivnostima. Doista bi bilo teško tvrditi da bi, nakon čitanja dvaju dotičnih odlomaka, bilo koji čitatelj i dalje bio pod dojmom da je podnositelj zahtjeva „nedvojbeno” sudjelovao u takvim aktivnostima. Kako je prethodno navedeno (vidi stavak 76.), taj se navod, u kontekstu članka, prije odnosi na razloge zbog kojih je podnositelj naveden u optužnici.

80. Kao što je već prethodno navedeno (vidi stavak 65.), u predmetima kao što je ovaj, pravo medija na informiranje javnosti i pravo javnosti na primanje informacija suprotstavljani su jednako važnom pravu podnositelja zahtjeva na pretpostavku nedužnosti i zaštitu njegova privatnog života (usporedi gore navedeni predmet *Bédat*, stavak 55.). Međutim, u tom pogledu važno je naglasiti da se prema sudskoj praksi Suda (vidi *Unabhängige Initiative Informationsvielfalt protiv Austrije*, br. 28525/95, stavak 46., ECHR 2002-I; i *Brosa protiv Njemačke*, br. 5709/09, stavak 48., 17. travnja 2014.) stupanj preciznosti za utvrđivanje osnovanosti kaznene prijave od strane nadležnog suda teško može usporediti sa stupnjem preciznosti kojeg bi se novinari trebali pridržavati pri izražavanju mišljenja o pitanjima od javnog interesa (vidi stavak 74. ove presude).

81. Prethodno navedena razmatranja dovoljna su da omoguće Sudu da zaključi da nema snažnih razloga da svojim stavom zamijeni stav domaćih sudova, koji su uspostavili potrebnu pravičnu ravnotežu između prava podnositelja zahtjeva na poštovanje njegova privatnog života i prava informativnog portala na slobodu izražavanja. Stoga se ne može reći da ti sudovi nisu ispunili svoju pozitivnu obvezu na temelju članka 8. Konvencije da osiguraju djelotvorno poštovanje podnositeljeva privatnog života, posebice, njegova prava na zaštitu ugleda.

82. Prema tome, nije došlo do povrede tog članka u ovom predmetu.

IZ TIH RAZLOGA SUD:

1. *utvrđuje* jednoglasno da je zahtjev dopušten;
2. *presuđuje*, s pet glasova prema dvama, da nije došlo do povrede članka 8. Konvencije.

Sastavljeno na engleskome jeziku i otpravljeno u pisanom obliku 30. svibnja 2023. u skladu s pravilom 77. stavcima 2. i 3. Poslovnika Suda.

Hasan Bakırcı
Tajnik

Arnfinn Bårdsen
Predsjednik

U skladu s člankom 45. stavkom 2. Konvencije i pravilom 74. stavkom 2. Poslovnika Suda, izdvojeno mišljenje suca Kūrisa kojemu se pridružio sudac Ilievski prilaže se ovoj presudi.

A. B.
H. B.

SUPROTSTAVLJENO MIŠLJENJE SUCA KŪRISA, KOJEMU SE PRIDRUŽUJE SUDAC ILIEVSKI

1. Ova je presuda dokaz ne samo, kako se obično kaže, da iz teških predmeta proizlazi loše pravo već i da loše pravo može proizaći čak i iz naizgled lakih predmeta. Jer što bi, naizgled, moglo biti lakše nego ustvrditi ono što se do sada smatralo očitim – da nitko ne smije biti optužen za počinjenje kaznenog djela ako nije donesena osuđujuća presuda, pogotovo kada postoji sudska presuda u kojoj je izričito navedeno (bilo kojim riječima) da se, na temelju predmeta kako ga je ispitao sud, ne mogu izvesti nikakvi zaključci da je dotični pojedinac sudjelovao u nekoj kriminalnoj aktivnosti.

Međutim, ova presuda ide u suprotnom smjeru: takva optužba očito *jest* moguća i opravdana je prema Konvenciji.

Naime, u ovoj presudi postavljaju se *vrlo niski standardi* zaštite prava osobnosti. Zapravo, *odbija se* zaštititi ta prava jer se u presudi *ne uspostavlja ravnoteža* između prava sadržanih u članku 8. Konvencije suprotstavljenih pravima sadržanima u članku 10.

Prema mojemu mišljenju, do toga je došlo jer su brojne važne činjenične okolnosti predmeta zanemarene ili krivo protumačene.

I.

2. Podnositelj zahtjeva g. Stjepan Mesić bivši je predsjednik Republike Hrvatske. Stoga bi bilo razumno očekivati da on, u usporedbi s većinom ljudi, ima mnogo veće mogućnosti da se brani pred sudom javnog mnijenja, koji, ne treba podsjećati, nije vezan dokaznim pravilima ni postupovnim ograničenjima. Međutim, za potrebe ovog mišljenja podnositeljev bivši ili sadašnji status potpuno je nebitan jer se moji prigovori na utvrđenja većine kako su izloženi u nastavku odnose ne samo i ne toliko na trenutnu situaciju ovog podnositelja zahtjeva već prije na razne hipotetske situacije, koje se trenutačno ne mogu predvidjeti, ali u kojima druge osobe mogu biti *predmet suđenja, ne na sudu, već u medijima*. Ako se pristup primijenjen u ovoj presudi slijedi u tim slučajevima, takvo suđenje u medijima domaći sudovi mogu smatrati prihvatljivim i, štoviše, to utvrđenje, ako se bude osporavalo, naknadno može potvrditi Europski sud za ljudska prava. Jer upravo se to dogodilo u ovom predmetu.

Ne nagađajući je li bilo ičega vrijednog osude ili inače spornog u postupanju podnositelja zahtjeva kada se dogodila sporna nabava vojnih vozila, usredotočit ću se na ono što je, prema mojem mišljenju, glavna pogreška u ovoj presudi, a to je činjenica da je mišljenje većine nejasno u pogledu osude podnositelja zahtjeva u medijima s obzirom na nepostojanje osude bilo kojeg suda u Hrvatskoj ili Finskoj pa čak i s obzirom na

nepostojanje kaznenih prijava i njegovo izričito oslobođenje od strane finskog suda.

Moje je čvrsto uvjerenje da nitko, bilo javna ličnost bilo obična osoba, takoreći „čovjek s ulice”, ne može biti prepušten na milost i nemilost suđenju (a kamoli osudi) medija. Nitko. Apsolutno nikada. Ni u kojim okolnostima. A ako se to dogodi (a doista se događa prečesto), sudovi, a osobito Strasburški sud, ne smiju dopuštati takva zadiranja u prava osobnosti.

3. Odmah na početku treba istaknuti da se, u načelu, pri izvršavanju profesionalne i građanske dužnosti informiranja javnosti medije ne bi smjelo sprječavati da izvještavaju o kriminalnim aktivnostima (očitim ili navodnim) ne samo nakon što su već utvrđene na sudu već i prije tog trenutka te stoga dok su još podložne prekvalifikaciji ili čak odbijanju. Sudska praksa Suda o medijima kao „čuvaru javnog interesa” toliko je bogata i dobro poznata da je nema potrebe ovdje ponavljati. Cenzura izvještavanja medija o istragama kriminalnih aktivnosti prije njihova završetka bila bi u suprotnosti ne samo s pravima medija već i sa samom srži slobode izražavanja i javnim interesom; bilo kakvo ograničenje izvještavanja medija o kaznenoj istrazi koja je u tijeku može se opravdati samo posebno važnim razlozima (povezanima, primjerice, s potrebom za zaštitom tajnosti istrage).

Međutim, ovaj se predmet ne odnosi ni na kakvu istragu koja je bila u tijeku. Odnosi se na istragu koja je u trenutku objave spornog članka već bila dovršena i u vezi s kojom je donesena sudska presuda iako ta presuda još nije bila postala pravomoćna. Štoviše, nisu postojala nikakva ograničenja izvještavanja medija o navodno nepropisnoj nabavi vojnih vozila; naprotiv, autor spornog članka dobio je relevantne informacije izravno od viših tužiteljskih tijela u Finskoj i stoga je imao puno pravo podijeliti te informacije s javnošću.

4. U slučajevima koji uključuju izvještavanje o navodnim kriminalnim aktivnostima koje nisu potvrđene pravomoćnom sudskom presudom razliku čini to primjenjuju li novinari potrebnu diskreciju i oprez pri izvještavanju, odnosno izbjegavaju li koristiti se formulacijama koje stvaraju dojam da je krivnja dotične osobe već nedvojbeno utvrđena, čak i ako sud još nije odlučio u predmetu te osobe. Točno je da se obično dopušta veća popustljivost kod ocjenjivanja izjava medija nego izjava vlasti. Svejedno, ta veća popustljivost ne smije se smatrati neograničenom. Razboritost i poštenost koje zahtijevaju relativno suzdržavanje medija nisu samo etička pravila koja uređuju novinarsku djelatnost već i zakonska obveza prema Konvenciji. Ta obveza proizlazi, *inter alia*, iz članka 6. stavka 2. (koji konsolidira pretpostavku nedužnosti), članka 8. (koji potvrđuje pravo na poštovanje privatnog i obiteljskog života) i članka 10. (koji, iako sadržava slobodu izražavanja, izričito spominje „dužnosti i odgovornosti” koje proizlaze iz ostvarivanja prava koja su dio te slobode). U sudskoj praksi Suda, „dužnosti i odgovornosti” koje proizlaze iz ostvarivanja slobode izražavanja nazivaju se

„odgovornim novinarstvom”. Pojam odgovornog novinarstva, kao i mnogi drugi pravni koncepti, razvija se od slučaja do slučaja.

Što se više odstupa od načela odgovornog novinarstva, to smo bliže suđenju u medijima i zanemarivanju prava osobnosti. Nema potrebe opširno izlagati činjenicu da je suđenje u medijima, ako mu ne prethodi osuda u sudnici, čista suprotnost odgovornom novinarstvu i, *per extensionem*, vladavini prava. Nijedan ga sud ne može ignorirati, a kamoli ga pokušati opravdati.

5. Zapanjujuće je to da se pojam odgovornog novinarstva *ne pojavljuje* u obrazloženju većine, kao da uopće nije stvoren. To je iznenađujuće samo po sebi jer se, prema mojemu mišljenju, nikako ne može previše naglasiti to temeljno pravno, profesionalno i etičko načelo u predmetu kao što je ovaj, pogotovo u doba lažnih vijesti. Taj propust većine, odnosno nevoljkost da upotrijebi, čak i kad je primjeren, pojam odgovornog novinarstva, još više zbunjuje s obzirom na činjenicu da se sama tužena Vlada u svojim podnescima pozvala na „načela odgovornog novinarstva” iako se ograničila na navođenje presude Suda koja se, usprkos brojnim odlikama, ne doima najboljim primjerom u tom pogledu, odnosno, *Narodni list protiv Hrvatske* (br. 2782/12, stavak 58., 8. studenoga 2018.; vidi stavak 59. ove presude).

Ipak, čak i presuda u predmetu *Narodni list* opisuje srž načela odgovornog novinarstva. Naime, u relevantnom stavku navedeno je da novinari moraju „postupati u dobroj vjeri kako bi pružili točne i pouzdane informacije u skladu s načelima odgovornog novinarstva” (ibid., stavak 58.). Prema tome, spominju se neki ključni pojmovi, posebice „dobra vjera” i „točne i pouzdane informacije”. Pri pomnijem promatranju, u tom stavku presude u predmetu *Narodni list* upućuje se na stavak 72. presude u predmetu *Bédat protiv Švicarske* ([VV] br. 56925/09, 29. ožujka 2016.), u kojem se, zanimljivo, odgovorno novinarstvo zapravo ne spominje. Odgovorno novinarstvo doista se spominje u presudi u predmetu *Bédat*, iako ne u stavku 72., već u stavku 50., u kojem je navedeno ne samo da novinari moraju „postupati u dobroj vjeri kako bi pružili točne i pouzdane informacije u skladu s načelima odgovornog novinarstva” već i da „pojam odgovornog novinarstva nije ograničen na sadržaj informacija koje se prikupljaju i/ili šire novinarskim sredstvima” već „obuhvaća i zakonitost ponašanja novinara”; navedeno je i da je „činjenica da je novinar prekršio zakon relevantna, iako ne odlučna, kada se utvrđuje je li postupao odgovorno”. Potonji navod prenesen je iz predmeta *Pentikäinen protiv Finske* ([VV], br. 11882/10, stavak 90., ECHR 2015), na koji se uredno upućuje u stavku 50. presude u predmetu *Bédat*. Vraćajući se presudi u predmetu *Pentikäinen*, u stavku 90. te presude upućuje se na nekoliko ranijih presuda Suda, koje su bile dostupne 2015. i u kojima su već bili razvijeni različiti aspekti pojma odgovornog novinarstva.

Razvoj pojma odgovornog novinarstva nije stao na presudama u predmetima *Pentikäinen*, *Bédat* ili *Narodni list*. Noviji je primjer predmet *NIT S.R.L. protiv Republike Moldavije* ([VV] br. 28470/12, 5. travnja 2022.),

u kojem je Sud, navodeći svoju raniju sudsku praksu (od koje je dio iz 1990-ih), ponovio svoje načelno stajalište da je „zaštita prava novinara da šire informacije o pitanjima od općeg interesa podložna uvjetu da djeluju u dobroj vjeri i na točnoj činjeničnoj osnovi i da pružaju 'točne i pouzdane' informacije u skladu s novinarskom etikom ..., ili drugim riječima, u skladu s načelima odgovornog novinarstva” (stavak 180.). S obzirom na taj stalan trend, teško je bilo za očekivati da se od načela odgovornog novinarstva može tako drastično odstupiti, štoviše da ga se može narušiti u ovom predmetu. Nažalost, ova je presuda *u suprotnosti* sa sudskom praksom Suda o tom pitanju i zapravo *vraća unazad* postupno „odmotavanje” višestrukih aspekata odgovornog novinarstva.

6. Aspekt odgovornog novinarstva koji bi bio najrelevantniji za ovaj predmet može se pronaći u predmetu *Kaçki protiv Poljske* (br. 10947/11, stavak 52., 4. srpnja 2017.), u kojem se polazi od pretpostavke da „[o]dgovorno novinarstvo zahtijeva da novinari u razumnoj mjeri provjeravaju informacije koje se pružaju javnosti”. Ondje su naglašeni i „standardi novinarske revnosti”.

Iako se u ovoj presudi ne navodi presuda u predmetu *Kaçki*, ona ipak sadržava odlomak u kojem se to načelno stajalište odražava, barem u određenoj mjeri. Naime, u stavku 69. ponavlja se (uz upućivanja na utvrđenu sudsku praksu Suda) da „iskrivljavanje istine, u zloj vjeri, ponekad može prekoračiti granice prihvatljive kritike” jer se „točna izjava može ... dopuniti dodatnim primjedbama, vrijednosnim sudovima, pretpostavkama ili čak insinujacijama, koje mogu stvoriti lažnu sliku u svijesti javnosti”, stoga „zadaca širenja informacija nužno podrazumijeva dužnosti i odgovornosti, kao i ograničenja koja mediji moraju sami sebi spontano nametnuti”, osobito „kada se u medijskom izvješću imenovanim osobama pripisuju vrlo ozbiljne radnje, jer takvi navodi uključuju rizik od izlaganja tih osoba prijeziru javnosti.” Nažalost, to važno pojašnjenje spominje se samo u odjeljku „Opća načela”, a zatim se potpuno zanemaruje u sljedećem odjeljku, u kojem se ta opća načela primjenjuju ili bi se, bolje rečeno, trebala primijeniti.

Doista, malo bi tvrdio da je slučajnost da je članak 10., u koji je ugrađena sloboda izražavanja, u odnosu na koju se moraju odvagati prava osobnosti, uključujući pravo na privatnost, jedini članak Konvencije u kojem se izričito spominju „dužnosti i odgovornosti”.

7. Stoga je bilo sasvim prirodno očekivati da će, nakon ponavljanja načelnog stajališta Suda o odgovornom novinarstvu (čak i bez upotrebe tog izraza), većina ispitati i ocijeniti je li autor članka zbog kojeg podnositelj prigovara onome što je možda bio „točan navod” „dodao” svoje vlastite „dodatne primjedbe”, „vrijednosne sudove”, „pretpostavke” ili „insinujacije” koje „mogu stvoriti lažnu sliku u svijesti javnosti”. Ako je takvo „dodavanje” postojalo, to bi značilo da je sporni članak bio odraz novinarstva koje je bilo sve samo ne odgovorno.

8. U predmetu *Kaçki* Sud je utvrdio povredu članka 10. u odnosu na novinara, koji je na domaćoj razini proglašen kazneno odgovornim za klevetu političara. Jedna od nekoliko činjenica na temelju kojih je utvrđena povreda članka 10. bila je činjenica da novinar nije objavio vlastite izjave, već izjave koje je treća osoba dala u intervjuu; osim toga, tekst intervjua unaprijed je poslan dotičnom političaru kako bi se utvrdilo jesu li izjave te treće osobe točno navedene i kako bi se eventualno ispravile, ali je tekst vraćen novinaru bez komentara ili ispravaka. U tim okolnostima sud je smatrao da se od novinara ne može uvijek razumno očekivati da provjeri sve informacije pružene u intervjuu i da „nema razloga sumnjati u dobru vjeru novinara u [t]om predmetu”.

9. „Radnja” ovog predmeta potpuno je drukčija od radnje u predmetu *Kaçki*. Neki od spornih navoda bili su *vlastiti* navodi autora, a u dijelovima u kojima su navedene izjave finskog javnog tužitelja autor ih je „dopunio” vlastitim primjedbama i prosudbama. Isto tako, iako u nekom trenutku autor jest kontaktirao podnositelja zahtjeva, čini se da ne bi smatrao problematičnim da se dotičnu osobu uopće nije kontaktiralo (vidi stavak 23., o činjenici da se autor članka prvotno nije sjećao jesu li „oni”, koga god ta množina uključivala, kontaktirali podnositelja zahtjeva). Pretpostavljam da se nepristranom čitatelju ne bi bilo lako otresti dojma da je kontaktiranje podnositelja prije objave članka bilo puka formalnost ili (ne nagađam što bi od toga dvojega bilo gore) da je bilo namijenjeno samo dobivanju citata, koji bi se, bez obzira na to što bi podnositelj rekao o tom pitanju, mogao odbaciti kao „bespredmetan” (vidi stavak 11., u kojem se citira sporni članak, u kojem se riječ „bespredmetno” upotrebljava na takav neuvažavajući način).

10. Vlada je tvrdila da je autor članka prikupio informacije iz nekoliko ranije objavljenih članaka i da ih je provjerio u telefonskom razgovoru s finskim javnim tužiteljem. O tome nema sumnje. Doista, upravo je od finskog javnog tužitelja autor dobio optužnicu u kojoj se spominje podnositelj. Nadalje, prema navodima Vlade, autor je zatražio komentar od podnositelja te je „objavio njegov odgovor” (vidi stavak 59.). Vlada se nije očitovala o činjenici da je „objava odgovora” bila popraćena neuvažavajućim izrazom „bespredmetno”, kao ni o činjenici da je informativni portal odbio podnositeljev zahtjev za ispravak triju navoda (vidi stavak 14.).

Međutim, ono što je u ovom predmetu ključno nije odakle je autor dobio dotične informacije, nego kako je te informacije upotrijebio za potrebe svojeg članka i kako ih je predstavio javnosti.

11. Dok je u predmetu *Kaçki* domaći (poljski) sud koji je osudio novinara smatrao da se „u svjetlu prava novinara na objavljivanje kritičkih komentara pravo pojedinca na pravnu zaštitu dobrog glasa i ugleda također treba uzeti u obzir”, bez obzira na činjenicu da sporna izjava nije bila izjava samog novinara, već treće osobe koju je novinar intervjuirao, i činjenicu da je dotični političar dobio priliku opovrgnuti izjave u sljedećoj objavi, ali ju nije iskoristio, u ovom su predmetu sporni navodi bili autorove vlastite riječi

ili su služili kao temelj za njegove primjedbe i prosudbe, a autor nije pridavao praktički nikakvu važnost bilo čemu što bi podnositelj zahtjeva rekao u vezi s optužbama protiv sebe.

Bez obzira na to, domaći sudovi sporni su članak ocijenili kao članak koji se temeljio na „dovoljno” ili „prethodno” provjerenim informacijama i utvrdili su da je njegov autor postupao u dobroj vjeri (vidi stavke 25. i 31.). Potvrđujući stajalište domaćih sudova, i Vlada je tvrdila da su sudovi „smatrali da su činjenične izjave u spornom članku bile dovoljno provjerene i objavljene u dobroj vjeri” (*ibid.*).

Čini se da je većina istog mišljenja.

Ja nisam.

II.

12. Prije nego što prijedem na svoje neslaganje s ocjenom većine o osnovanosti predmeta, moram nekoliko odlomaka posvetiti onim pitanjima o kojima se slažem s većinom. Kao što će se vidjeti, o nekim se pitanjima ne slažem sto posto pa bih prije trebao reći da ih prihvaćam.

13. Većina je prihvatila podnositeljevu tvrdnju da su sporni navodi mogli ozbiljno narušiti njegov ugled i diskreditirati ga u očima javnosti. Istovremeno, primijetila je da su domaći sudovi „uzeli u obzir” kriterije utvrđene u sudskoj praksi Suda za uspostavljanje ravnoteže između slobode izražavanja i podnositeljevih prava na temelju članka 8. Konvencije, kao što je to je li članak doprinio raspravi o pitanju od javnog interesa i koliko je podnositelj poznat. Prema tvrdnji Vlade, domaći sudovi ocijenili su način pribavljanja informacija i njihovu vjerodostojnost (vidi stavke 71. i 72. presude).

U redu. Ali evo u čemu je problem. Većina je dovoljno oprezna da upotrijebi riječi „uzeli u obzir”, a ne „uvažili”. Međutim, obzir bez uvažavanja nije ništa drugo do lažan obzir, odnosno „obzir samo po imenu” (ispričavam se na sličnosti sa zloglasnim pogrđnim nazivom koji se upotrebljava u američkim stranačkim raspravama – *Republican in Name Only*). Zapravo, prethodno navedena načela kako su naglašena u predmetu *Kqcki* nisu uvažena.

14. Još jedno pitanje o kojem se, u biti, slažem sa stajalištem većine jest da je sporni članak bio usmjeren na poticanje daljnje istrage u Hrvatskoj o mogućim koruptivnim radnjama bivšeg šefa države u postupku nabave vojnih vozila (vidi stavak 73.). To ne znamo sa sigurnošću (jer su, barem u teoriji, mogli postojati i drugi motivi), ali institut blagodati sumnje primjenjuje se na novinara (čini se da je stav da bi takva istraga bila poželjna dijelila i organizacija Transparency International Hrvatska; vidi stavke 8. i 73.). Ako je cilj novinara odgovarao onomu što je smatrala većina, bio je potpuno legitiman; nema sumnje da se objava, kao takva, odnosila na pitanje od javnog interesa (vidi stavak 74.).

15. Točno je i da sporni navodi nisu bili usmjereni na podnositeljev privatni život, već su se odnosili na obavljanje njegovih službenih dužnosti i da se podnositelj, koji je bio šef države, „otvara[o] pomnom ispitivanju svake [svoje] riječi i djela i od strane novinara i od strane šire javnosti” i da je morao „iskazivati veći stupanj tolerancije” (vidi stavak 75.).

16. Još jedno pitanje o kojem se slažem s većinom jest to da se, „da bi se ispravno razumjela, utvrđenja domaćih sudova moraju sagledati u svjetlu činjenice da su ti sudovi ispitali članak u cjelini, a nisu samo odvojeno preispitali tri sporna navoda” (vidi stavak 76.). Drugim riječima, ono što može biti važno *nije samo tekst već i kontekst*, tekstualna analiza mora se nadopuniti kontekstualnom analizom, koja je u određenim slučajevima neizostavna. Ovdje je većina uputila na noviju presudu u predmetu *Marcinkevičius protiv Litve* (br. 24919/20, stavak 85., 15. studenoga 2022.), koja se temelji na tom metodološkom pristupu, koji većina naziva „opravdanim” (vidi stavak 76.). U tom predmetu Sud je, pozivajući se na presudu u predmetu *Morice protiv Francuske*, [VV] br. 29369/10, stavak 156., 23. travnja 2015.), ponovio važnost „čitanja svake izjave u kontekstu”. Podnositelj zahtjeva u predmetu *Marcinkevičius* nije bio novinar, već osoba koja je izrazila svoje stavove putem medija. Pred Sudom je prigovarao na temelju članka 10. da je došlo do povrede njegove slobode izražavanja. Sud je proveo test vaganja između prava na temelju članka 8. i 10. Kao rezultat toga, nije potvrdio utvrđenja domaćih (litavskih) sudova da sporne izjave, kojih je, kao i u ovom predmetu, bilo tri, svi predstavljaju činjenične navode koji nisu utemeljeni na činjenicama, drugim riječima, da su sve bile „netočne”. Naime, nakon što je proveo kontekstualnu analizu, Sud je zaključio da jedna izjava predstavlja vrijednosni sud, koji se može braniti prema Konvenciji, te je utvrdio povredu članka 10. u tom pogledu.

Ovdje moram opširnije komentirati jer, iako se ne protivim pozivanju na kontekstualnu analizu kao takvu, nisam zadovoljan *načinom na koji se* na nju pozivalo u ovom predmetu. Vratit ću se tom pitanju u dogledno vrijeme tako da su ovdje predstavljena samo neka opća razmatranja o samoj metodologiji.

Razlika između činjeničnih navoda i vrijednosnih sudova često je osjetna, očita i jasna. No, ponekad tu razliku nije moguće lako definirati (u vezi s poteškoćama razlikovanja ta dva pojma vidi, među brojnim izvorima prava, *Kwiecień protiv Poljske*, br. 51744/99, 9. siječnja 2007.; gore navedeni predmet *Morice protiv Francuske*, i predmete navedene u stavku 126. tog predmeta; i *ATV Zrt protiv Mađarske*, br. 61178/14, 28. travnja 2020.). U predmetu *Marcinkevičius* Sud ne samo da je (još jednom) definirao navedenu razliku već je i ispitao može li se dotični vrijednosni sud braniti (ili opravdati) prema Konvenciji. Sud se pozvao na kontekstualnu analizu upravo u svrhu utvrđivanja te branjivosti. Doista, u sudskoj praksi Suda na „čitanje izjave u kontekstu” poziva se samo da se utvrdi ima li sporna izjava, koja nije *činjenični navod, nego vrijednosni sud, dostatnu činjeničnu osnovu*. Jer ako nije riječ o vrijednosnom sudu, već o činjeničnom navodu, nema smisla

govoriti o bilo kakvoj „dostatnoj činjeničnoj osnovi” jer, da bi se mogao braniti, činjenični navod samo mora biti *istinit*. Jasno i jednostavno rečeno: činjenični navod ili je istinit ili nije; ne može, po definiciji, biti „dovoljno istinit”, dok vrijednosni sud može, to jest, ako nije potpuno istinit, ipak može biti „neizmišljen” i može se smatrati da se temelji na nekom skupu činjenica, čak ako one nisu na odgovarajući način percipirane i protumačene, te u tom smislu može imati „dostatnu činjeničnu osnovu”. Sud je u brojnim prilikama smatrao da, dok se postojanje činjenica može dokazati, vrijednosni sudovi nisu dokazivi (vidi, među brojnim izvorima prava, *McVicar protiv Ujedinjenog Kraljevstva*, br. 46311/99, stavak 83., 7. svibnja 2002., i *Lingens protiv Austrije* [plenarna sjednica] br. 981582, stavak 46., 8. srpnja 1986., Serija A br. 103).

Stoga, kako bi došao do zaključka u pogledu branjivosti (opravdanosti) nekog vrijednosnog suda prema Konvenciji, Sud mora ispitati i ocijeniti konkretnu izjavu u kontekstu članka ili drugog spornog teksta „u cjelini, a ne preispitati [je] odvojeno”. No, kontekstualna analiza, ako se na nju poziva, ne isključuje ispitivanje konkretne izjave u smislu onoga što ona predstavlja sama po sebi i ne omogućuje da se tekstualno ispitivanje zamijeni kontekstualnim ispitivanjem dane izjave. Tekst „u cjelini” pruža kontekst u koji je stavljena konkretna izjava, ali branjivost cijelog teksta na temelju njegova ispitivanja „u cjelini” ne omogućava da ta izjava bude formulirana *bilo kojim* izrazima. Metodološki pristup o kojem se ovdje raspravlja ne podrazumijeva da, nakon što je uspostavljen „opravdavajući” kontekst, Sud može ostaviti po strani ispitivanje same dotične izjave. Ispitivanje teksta „u cjelini” nije namijenjeno tome da zasjeni, a kamoli isključi ocjenu konkretne sporne izjave. To je dodatni alat za donošenje zaključka u vezi s određenom izjavom. To je jedan od ključeva, ali ne i glavni ključ.

Ako je kontekst toliko bitan (pristup s kojim se načelno slažem), onda se i citat iz predmeta *Marcinkevičius* mora sagledati u *njegovu* kontekstu. Taj je kontekst da je, u konačnici, Sud, nakon što je ispita tri sporne izjave „u svjetlu” intervju „u cjelini”, utvrdio da je jedna od tih izjava bila vrijednosni sud koji je imao dostatnu činjeničnu osnovu, čak i ako možda nije predstavljala dokazanu činjenicu.

Poštedjet ću se dugotrajnog i napornog zadatka navođenja bogate sudske prakse Suda koja pokazuje upravo u tom smjeru. Za to se može pogledati *Vodič kroz članak 10. Europske konvencije o ljudskim pravima*. Svi relevantni predmeti o kojima se raspravlja u tom vodiču u kojima se Sud pozvao na kriterij „dostatne pravne osnove” da bi utvrdio jesu li određene izjave povrijedile prava osobnosti pojedinca odnosili su se isključivo na vrijednosne sudove (taj se izraz ne pojavljuje u *Vodiču kroz članak 8. Europske konvencije o ljudskim pravima*).

17. Većina je zaključila da „članak u cjelini ima dostatnu činjeničnu osnovu, kao što su utvrdili domaći sudovi” (vidi stavak 76. ove presude). Ali ne staje tu, jer bi bila logička pogreška zaključiti da je, kada „članak u cjelini”

zadovoljava kriterij „dostatne činjenične osnove”, isti kriterij zadovoljen za svaku pojedinačnu izjavu. Stoga je sasvim logično da je većina pokušala ispitati, barem u određenoj mjeri, ne samo „članak u cjelini” (koji je „imao dostatnu činjeničnu osnovu”) već i tri sporna navoda, i to osnovanost svakog zasebno.

Kao što ćemo vidjeti, „osnovanost”, u uobičajenom smislu riječi, doista je nešto što jednom od tih navoda itekako nedostaje.

18. Bez oklijevanja se mogu složiti s ocjenom da su prva dva sporna navoda, kao i članak „u cjelini”, doista imali dostatnu činjeničnu osnovu jer nisu davali naslutiti da je podnositelj sudjelovao u kriminalnoj aktivnosti, već je u njima javnost samo obaviještena da se njegovo ime spominje u vezi s kriminalnim aktivnostima u optužnici koju su podnijeli finski tužitelji protiv drugih osoba (vidi stavke 77. i 78.).

No, dalje od toga, odnosno u pogledu ocjene trećeg navoda, s dužnim poštovanjem, ne slažem se s mišljenjem većine.

III.

19. Vrijeme je da prijedemo s konteksta na tekst. U dogledno vrijeme vratit ću se kontekstu trećeg spornog navoda.

No, sada se podsjetimo na formulaciju trećeg spornog navoda, koji je većina tako lako opravdala u samo jednom stavku, odnosno stavku 79. Vjerujem da taj navod zaslužuje više od toga.

20. Dotični navod formuliran je na sljedeći način: „[z]ajednička istraga je *nedvojbeno* ustanovila da [je] Mesić [...] sudjelova[o] u kriminalnim aktivnostima” (vidi stavke 11. i 12.; isticanje dodano).

Kako netaktično. Svaka riječ – kao šiba, bič, bodež, hitac, metak, bomba. Zajednička istraga. Nedvojbeno. Je ustanovila. Da je. Mesić. Sudjelovao. U kriminalnim aktivnostima.

Neka nikoga ne zavara glagol „sudjelovati”. To je eufemizam, slabo prikrivena krinka za riječ „počinio”. Reći da je neka osoba „sudjelovala u kriminalnim aktivnostima” ne znači ništa drugo nego reći da je „počinila kazneno djelo”, a možda i više od jednog.

Važno je napomenuti da, u pogledu trećeg navoda, većina priznaje da „je autor članka trebao pažljivije birati riječi” (vidi stavak 79.). Ta gorka karakterizacija ne ukazuje ni na što drugo osim da moraju postojati vrlo važni razlozi koji bi omogućili da se dani navod nekako opravda prema Konvenciji.

21. Ipak, autor spornog navoda tvrdio je u domaćem sudskom postupku da „nije optuživao podnositelja zahtjeva za kazneno djelo, već je samo izvijestio da je u finskoj optužnici bio osumnjičen za takvo djelo” (vidi stavak 23.).

Takva rasuđivanja trebalo bi odbaciti na isti način kao i, primjerice, „teorije” ravnouzmljaša. Razborito pravosudno tijelo ne bi smjelo ustvrditi da se „ne može [...] reći da je, kad se u obzir uzme članak u cjelini, a osobito

[posljednja] dva odlomka, [autor] *nedvosmisleno* naveo da je podnositelj sudjelovao u kriminalnim aktivnostima” ili da bi „doista [...] bilo teško tvrditi da bi, nakon čitanja dvaju dotičnih odlomaka, bilo koji čitatelj i dalje bio pod dojmom da je podnositelj zahtjeva '*nedvojbeno*' sudjelovao u takvim aktivnostima” (vidi stavak 79., isticanje dodano).

Gdje je „teškoća” s kojom bi se „bilo koji čitatelj” suočio?

Ne vidim baš nikakve „teškoće”. Autor piše „nedvojbeno”, a većina „nedvosmisleno”. Ali „nedvojbeno” znači „nedvosmisleno”, zar ne? Ništa se ne može ustvrditi „nedvojbeno”, a istovremeno ne i „nedvosmisleno” jer obje te riječi, barem kada se upotrebljavaju da bi se navelo da je netko izvršio određenu radnju, označavaju isto – da je radnju o kojoj je riječ, „sigurno koliko je to moguće”, izvršila ta osoba. U rječnicima je predložen širok spektar sinonima za te riječi: „sigurno”, „neupitno”, „kategorički”, „nepobitno”, „odlučno”, „definitivno”, „točno”, „zasigurno”, „doista”, „naravno”, „točno tako”, „zacijelo”, „upravo tako”, „stvarno”, „bez sumnje”, „svakako”, „upravo tako”, „zaista”, „bezuvjetno”, „nepogrešivo”, „neupitno” i tako dalje.

22. Da zaključim, jasno i jednostavno rečeno, treći je navod *optužba*. To je *činjenični navod* – i namjerno je formuliran izrazima zbog kojih se ne može protumačiti kao vrijednosni sud.

23. Preostaje utvrditi jesu li postojale pravno utvrđene činjenice na kojima se temeljio treći sporni navod.

IV.

24. Domaći sudovi smatrali su da se dotični članak temeljio na „dovoljno” ili „prethodno” provjerenim informacijama i da je njegov autor postupao u dobroj vjeri (vidi stavke 25. i 31.).

25. Čini se da je većina uvjerenjena tom tvrdnjom. Većina navodi da su „priopćenje za medije od 28. lipnja 2013. i presuda Okružnog suda u Kanta-Hämeu doista [...] ukazivali na to da članak u cjelini ima dostatnu činjeničnu osnovu, kao što su utvrdili domaći sudovi” (vidi stavak 76.).

Taj zaključak uzimam s priličnom rezervom. Tekst navedenog priopćenja za medije sročeno je prilično oprezno. U njemu *nije izričito navedeno* da je podnositelj osumnjičen za primanje mita, već samo da se „[f]inski optuženici sumnjiče [...] da su sudjelovali u obećavanju ili davanju mita putem posrednika u zamjenu za radnje koje bi poduzeo predsjednik Republike Hrvatske i glavni direktor trgovačkog društva u vlasništvu hrvatske države, za koje se smatralo da imaju utjecaj u postupku nabave vozila” (vidi stavak 4.). Osim toga, suprotno tvrdnji da je „[a]ko je netko davao mito, jasno da ga je netko s druge strane primio” (vidi stavak 11.) i da taj „netko” ne može biti nitko drugi osim podnositelja, sasvim je moguće da, čak i ako je došlo do predaje novca, osoba „s druge strane” koja ga je primila nije nužno

bio podnositelj. Jer nismo li čuli za slučajeve kada novac ostaje kod posrednika iako je davatelj mita uvjeren da će doći do ciljanog primatelja?

No, ostavimo to tako. Okrećem se drugim pitanjima.

26. Kao što je već pokazano, iz ocjene da je članak „u cjelini” imao „dostatnu činjeničnu osnovu” ne proizlazi da je svaki sporni navod imao takvu osnovu. Opravdanje trećeg navoda nameće pitanje: koja bi mogla biti njegova činjenična osnova?

27. Nesporno je da je „članak u cjelini” imao „dostatnu činjeničnu osnovu” za tvrdnju da je u Finskoj podnesena optužnica, u kojoj se spominje podnositelj zahtjeva, i da to spominjanje, u najmanju ruku, nije bilo povoljno. U mjeri u kojoj je o toj činjenici autor (ili drugi mediji) izvijestio javnost, može se ocijeniti da je to bilo ispravno prema Konvenciji. Na temelju kontekstualne analize većina zaključuje da prva dva sporna navoda zadovoljavaju taj prag i ponavljam da se slažem s tim zaključkom.

28. No, je li postojala „dostatna činjenična osnova” koja bi autoru omogućila da *urbi et orbi* objavi da je „nedvojbeno ustanovljeno da je Mesić ... sudjelovao u kriminalnim aktivnostima”?

Odgovor je apsolutno *ne*.

Ne postoji most između „dostatne” istinitosti spominjanja pojedinca u optužnici, pogotovo optužnici podnesenoj protiv drugih osoba, i istinitosti navoda da je ta osoba „sudjelovala u kriminalnim aktivnostima”. To je *non sequitur*. Nekoga se može nazivati osobom koja je „sudjelovala u kriminalnim aktivnostima” samo kada postoji sudska presuda kojom je ta osoba osuđena. Inače, to je poznato kao *pretpostavka nedužnosti*. Budući da postoji bogata sudska praksa Suda o tom pitanju, bilo bi previše zamorno dalje istraživati tu temu. Samo bih dao jednu primjedbu: većina ispravno navodi da se „prema sudskoj praksi Suda [...] stupanj preciznosti za utvrđivanje osnovanosti kaznene prijave od strane nadležnog suda teško može usporediti sa stupnjem preciznosti kojeg bi se novinari trebali pridržavati pri izražavanju mišljenja o pitanjima od javnog interesa” (vidi stavak 80.). To ne znači da je navedeni „stupanj preciznosti”, kojeg bi se „novinari trebali pridržavati”, *nula*. Ako novinar daje činjenični navod, za to ipak mora postojati *neka* činjenična osnova.

29. Ako se treći navod nije mogao temeljiti na optužnici, je li se mogao temeljiti na presudi prvostupanjskog suda, odnosno Okružnog suda u Kanta-Hämeu, donesenoj uoči objave članka? To nije nebitno pitanje jer je autor očito bio svjestan da je presuda donesena (iako nije jasno u kojoj se mjeri upoznao s njezinim sadržajem). Neću nagađati o odnosu između trenutka donošenja presude i trenutka objave članka. Samo napominjem da je članak objavljen odmah nakon što je sud u Kanta-Hämeu donio presudu. Osobe koje je prvostupanjski sud osudio naknadno su oslobođene u žalbenom postupku, no ta oslobođenja dogodila su se dugo nakon objave i ne mogu se uzeti u obzir kod ocjene toga je li potrebna osnova postojala u trenutku objave. U tom pogledu, većina ispravno primjećuje da „naknadna oslobađajuća presuda

... nije relevantna jer je donesena nakon objave spornog članka” (vidi stavak 78.). Presuda prvostupanjskog suda nešto je sasvim drugo jer je autor za nju znao (iako ne posve detaljno). To je jasno iz njegova zapažanja da su određene osobe „za davanje mita upravo osuđen[e]” i da je „[n]a sudu [...] dokazano da je milijun i pol eura mita” bilo namijenjeno određenim posrednicima, osim što (kako se može pretpostaviti, nažalost) on i neka neimenovana druga osoba (on je sebe i tu drugu osobu ili osobe kumulativno nazivao „mi”) nisu mogli utvrditi stvarnu vezu između mita i podnositelja zahtjeva (vidi stavak 11.). Istovremeno, autor je tvrdio da je činjenica da je znao za presudu suda u Kanta-Hämeu nebitna jer „presuda nije bila donesena u vrijeme kada je napisao članak” i „nije [mu] bila važna jer je pisao o optužnici” (vidi stavak 24.).

S tim ću se tvrdnjama pozabaviti kasnije. Ono što je važno za utvrđivanje toga je li se treći navod mogao temeljiti na presudi suda u Kanta-Hämeu jest to da je, kada je podnositelj zahtjeva od informativnog portala na kojem je članak objavljen zatražio da objavi ispravak triju spornih navoda, autor tvrdio da „članak nije bio proturječan utvrđenju u finskoj presudi da [dva pojedinca] nisu proglašena krivima za obećavanje ili davanje mita podnositelju zahtjeva”, jer su u svakom slučaju „mito dali dvama ... posrednicima, čiji je zadatak bio proslijediti taj novac podnositelju i [drugoj osobi]”, a „ti posrednici tada [su] javili da je osigurana potpora podnositelja zahtjeva i [te druge osobe]” (vidi stavak 16.).

Potonje objašnjenje nije nimalo uvjerljivo.

30. Kao prvo, ne samo da podnositelj zahtjeva *nije bio osuđen* u predmetu u kojem je odlučivao sud u Kanta-Hämeu već je i taj sud pokušao *otkloniti svaku sumnju* da je on možda „sudjelovao u kriminalnim aktivnostima”. Naveo je da „puka činjenica da se Mesića smatralo važnom metom lobiranja zapravo ne dokazuje da mu je obećano ili dano mito.” Naveo je i da, „[i]ako se Mesićevo ime pojavljuje u brojnim porukama ... nije izvedeno dovoljno dokaza da je mito dano ili obećano Mesiću, sa stajališta optužbe” (vidi stavak 8.).

Razumno bi se moglo očekivati da profesionalni novinar koji piše o pravnim stvarima zna da sve što je navedeno u optužnici sud može ne samo potvrditi već i odbiti. To je prva osnovna lekcija za one koji pišu o kaznenopravnim pitanjima. Nakon što je donesena osuda sudskom presudom, optužnica, koja je bila „uvertira” u tu osudu, gubi svaku snagu koju je mogla imati u pogledu navodne krivnje osoba koje se u njoj spominju. Bitna je presuda suda.

31. Kao drugo, presuda suda u Kanta-Hämeu nije bila pravomoćna (uzgred, nikad nije ni postala pravomoćna).

Razumno bi se moglo očekivati da profesionalni novinar koji piše o pravnim stvarima zna da presude prvostupanjskog suda, barem u kaznenim predmetima, ne postaju pravomoćne odmah, na dan donošenja. To je druga osnovna lekcija za novinare koji pišu o pravnim pitanjima.

32. Kao treće, presudu je donio sud prvog stupnja. Godinu dana kasnije žalbeni sud oslobodio je optužbi osobe koje je prvostupanjski sud osudio. Tužiteljstvo nije podnijelo žalbu protiv te presude. Žalbeni sud nije spomenuo podnositelja zahtjeva u svojoj presudi (vidi stavak 7.).

Iako se, kao što je navedeno, naknadno oslobođenje ne može uzeti u obzir kod ocjene toga je li potrebna činjenična osnova postojala u trenutku objave, u obzir se može i mora uzeti mogućnost oslobođenja u žalbenom postupku. Razumno bi se moglo očekivati da profesionalni novinar koji piše o pravnim stvarima zna da uvijek postoji mogućnost podnošenja žalbe protiv prvostupanjske presude u kaznenom predmetu. Zbog toga mnoge presude prvostupanjskih sudova ne postaju pravomoćne, barem ne u prvotnom obliku. To je treća osnovna lekcija za novinare koji pišu o pravu.

33. Ako novinar zna za sudsku presudu koja može opovrgnuti njegovo mišljenje da je netko „sudjelovao u kriminalnim aktivnostima”, krajnje je neprofesionalno i neodgovorno pisati o toj presudi kao da je potvrdila njegovo mišljenje. Nije ništa manje neprofesionalno i neodgovorno tvrditi da presuda „nije važna” u svrhu pisanja o tim pitanjima.

Evo nekoliko retoričkih pitanja. Prvo: kako, ako ikako, pozivanje na optužnicu, a ne na sudsku presudu, i tvrdoglavo suprotstavljanje utvrđenjima u toj presudi odgovara stavku 17. Kodeksa časti hrvatskih novinara (važećeg u relevantno vrijeme), prema kojem, u prilogima o sudskim postupcima, *inter alia*, treba poštovati načelo pretpostavke nedužnosti optuženika (vidi stavak 38.)? Drugo: kako je ono u skladu s načelima odgovornog novinarstva? Na ta se pitanja moglo vrlo lako odgovoriti u ovoj presudi da načela naglašena u predmetu *Kački* (gore naveden) nisu prešutno preskočena. Isto vrijedi i za mjerila kao što su „iskrivljavanje istine”, „dodatne primjedbe”, „pretpostavke”, „insinuacije” ili „lažna slika u svijesti javnosti”, koje većina s pravom spominje u odjeljku „opća načela”, ali ih zatim ne primjenjuje.

34. Ukratko, ništa u presudi suda u Kanta-Hämeu nije se moglo shvatiti kao činjenice koje bi potkrijepile treći sporni navod, koji je bio činjenični navod .

35. Evo i najzanimljivijeg dijela.

Kao što je već objašnjeno, u sudskoj praksi Suda kontekstualna analiza neke izjave, kada se ona ispituje u svjetlu teksta „u cjelini”, a ne „odvojeno”, alat je za opravdavanje izjava koje se na površini možda doimaju činjeničnim navodima, ali za koje se u određenom kontekstu pokazuje da su vrijednosni sudovi. Tako je u predmetu *Morice* (gore naveden) Sud „zauz[eo] stav da su, u okolnostima predmeta, sporne izjave prije bili vrijednosni sudovi nego isključivo činjenični navodi, s obzirom na opći prizvuk primjedbi i kontekst u kojem su iznesene jer su uglavnom odražavale ukupnu ocjenu postupanja istražnih sudaca u tijeku istrage.” Nakon što je utvrdio da smatra da „[s]toga preostaje ispitati je li 'činjenična osnova' za te vrijednosne prosudbe bila dostatna” (stavci 156. i 157.) i nakon što je proveo temeljitu kontekstualnu

analizu, Sud je utvrdio povredu članka 10. Slično tome, u predmetu *Marcinkevičius* (gore naveden), Sud je naveo da je „priznao da bi, kada se čita zasebno i tumači u doslovnom smislu, takva formulacija snažno ukazivala na to da sporna izjava predstavlja činjenični navod”, ali je nakon temeljite kontekstualne analize zaključio da „upotreba riječi 'očito', kada se čita zajedno s ostalim podnositeljevim izjavama i člankom u cjelini, nije dostatna da se dokaže da dotična rečenica predstavlja činjenični navod” (*Marcinkevičius*, gore naveden, stavak 85.). Na temelju toga utvrđena je povreda članka 10.

Što misliti o tome? Da bi proveo kontekstualnu analizu, Sud prvo mora utvrditi da dotična izjava nije činjenični navod, već *vrijednosni sud*. To je *preduvjet*. Jer ako dotična izjava nije vrijednosni sud, već činjenični navod, mora se temeljiti na utvrđenim činjenicama, a ne na mnogo nejasnijoj „dostatnoj činjeničnoj osnovi”, kriteriju rezerviranom za ocjenu vrijednosnih prosudbi.

36. Kvaka je u tome što u ovom predmetu većina *nije provela ocjenu toga je li treći sporni navod bio činjenični navod ili vrijednosni sud*. Već je pokazano da taj navod nije ništa drugo nego činjenični navod. Ali u ovoj presudi to najvažnije pitanje *potpuno je zanemareno*. Izraz „činjenični navod” nijednom se ne pojavljuje u cijeloj presudi. A izraz „vrijednosni sud” pojavljuje se samo jednom, u stavku 67., u odjeljku „Opća načela”, ali *dalje se ne spominje*, u dijelu u kojem se ta opća načela primjenjuju ili bi se, bolje rečeno, trebala primijeniti.

To je znakovito samo po sebi.

V.

37. Kad je riječ o dotičnom navodu, dok većina, kako je već navedeno, priznaje da je autor „trebao pažljivije birati riječi”, istovremeno smatra da „prilično kategorički karakter tog navoda značajno umanjuju, a možda mu i proturječe, posljednja dva odlomka u spornom članku” (vidi stavak 79.).

To pozivanje na kontekstualni kriterij kako bi se opravdalo činjenični navod nije ništa drugo nego pokušaj uvođenja potpuno novog metodološkog pristupa.

38. No, pretpostavimo da je većina u pravu: drugim riječima, da, bez obzira na dobro utvrđenu sudsku praksu Suda, ipak može biti dopušteno u određenim okolnostima zaključiti da se činjenični navod, da bi bila u skladu s Konvencijom, može temeljiti na „dostatnoj činjeničnoj osnovi”, kriteriju koji je dosad bio primjenjiv samo na vrijednosne sudove? Uostalom, *Vodič kroz članak 10.*, kako je navedeno u izjavi o ograničenju odgovornosti na početnoj stranici, „pripremio je Tajništvo” i „on ne obvezuje Sud”. U svakom slučaju, sudska praksa Suda skup je sudske prakse koji se razvija pa zašto ne pokrenuti zanimljiv razvoj u ovom predmetu? Ostavljajući po strani činjenicu da bi bilo kakav „razvoj” u ovom predmetu zahtijevao da ga ispita

Veliko vijeće, a ne vijeće, usuđujem se tvrditi da se odstupanje od sudske prakse Suda u koje se upušta u ovom predmetu nije moglo provesti u ovim konkretnim okolnostima.

To nas vraća na ispitivanje pretpostavljene kontekstualne potpore ili bolje rečeno, kao što ćemo vidjeti, nedostatka takve potpore za dotični navod.

39. Većina opravdanje trećeg spornog navoda pronalazi u posljednja dva odlomka članka. U njima je autor izrazio svoje mišljenje da, u odnosu na podnositelja zahtjeva, sud u Kanta-Hämeu nije dokazao da je podnositelj osoba koja je primila mito, već je utvrdio da se posrednik susreo s podnositeljem zahtjeva, nakon čega je posrednik obavijestio svoje suradnike da je podnositeljeva potpora osigurana. Autor je naveo i da finski sud uopće nije pokušao dokazati da je podnositelj zahtjeva kriv za primanje mita, ali da to ne znači da nije kriv. Prema autorovu mišljenju, odgovornost za dokazivanje takve krivnje bila je na hrvatskom pravosuđu, ali ono tu obvezu nije ispunjavalo. Autor je predvidio i da će podnositelj „i dalje manipulirati” pozivajući se na činjenicu da ga nitko ni za što nije optužio. Daljnji citati navedeni su u nastavku.

Prema ocjeni većine, ta razmatranja predstavljaju kontekst koji opravdava treći sporni navod.

Predstavljaju li?! Doista?!

40. Većina posljednja dva odlomka tumači na način da oni pridonose izbjegavanju dojma da treći sporni navod znači da je podnositelj „nedvojbeno” sudjelovao u kriminalnim aktivnostima” jer se taj navod, kad se čita u kontekstu tih dvaju odlomaka, „odnosi na razloge zbog kojih je podnositelj naveden u optužnici” (vidi stavak 71.).

Pridonose li?! Doista?!

41. Suprotno tumačenju većine, ta posljednja dva odlomka članka *uopće nisu bezazlena*.

42. Kao prvo, autor nije pozvao hrvatske vlasti (pravosuđe) jednostavno da istraže navod da je bilo nešto sumnjivo u dotičnom postupku nabave. Naveo je da je hrvatsko pravosuđe *dužno pokušati dokazati podnositeljevu krivnju*. Ništa manje. Za autora je postojao *samo jedan* prihvatljiv rezultat takve istrage. *Secundum non datur*. Hajde učinite to, brzo. Autor je dao naredbu. Unaprijed je znao koji bi trebao biti ispravan rezultat. I svoju je naredbu dopunio nagađanjem i predviđanjem da će, sve dok hrvatsko pravosuđe ne dokaže „taj dio optužnice”, podnositelj zahtjeva „i dalje manipulirati time kako ga nitko ne optužuje ni za što.”

43. Kao drugo, razlog zašto hrvatsko pravosuđe, prema autorovu mišljenju, nije ispunjavalo svoju „obvezu” je to što je ono „ekspozitura” „bivše jugoslavenske tajne službe”. Postoje li ikakvi dokazi za tu tvrdnju? Ma ne, zašto se gnjaviti takvim tričarijama: podnositelj je to znao i to mora biti *dovoljno*.

44. Kao treće, budući da hrvatsko pravosuđe nije radilo ono što je bilo dužno raditi, nije trebalo suditi samo g. Mesiću već i „onima u samom

pravosuđu koji njega ... već godinama štite". Ako bi „bilo koji čitatelj” pročitao članak „u cjelini”, morao bi primijetiti da je autor u ostalim dijelovima ustvrdio (navodom koji nije bio ništa manje kategorički od ostalih) da bivši i sadašnji glavni državni odvjetnik Republike Hrvatske „sustavnim ignoriranjem tog slučaja”, „neprovođenjem istrage” i „nepodizanjem optužnice” „čine krivično djelo i krše međunarodni ugovor”.

45. Još takvih navoda moglo bi se pronaći u doista sjajna posljednja dva odlomka, kao i u cijelom članku. Ali čak i navodi koji su ovdje navedeni više su nego dovoljni za objektivnu ocjenu toga tko, u ovoj verziji „odgovornog novinarstva”, ima posljednju riječ u pogledu činjeničnih i pravnih pitanja. Polemizirati s takvim navodima značilo bi davati im važnost koju ne zaslužuju. Iako autor (kao i svatko tko iznosi osude bez obzira na to što su utvrdili sudovi) ima puno pravo tako razmišljati o hrvatskom pravosuđu, Sud ne bi trebao odavati priznanje takvoj neobičnoj vrsti zavjereničkog generaliziranja. Ne samo da navodi kao što su oni prethodno navedeni, kojih ima mnoštvo u posljednjima dvama odlomcima, ne prikrivaju treći sporni navod već bi i za njih same trebalo potražiti kontekstualno opravdanje (u članku ili u drugim autorovim izjavama), a nisam uvjeren da to ne bi bila nemoguća misija.

Uzmimo, primjerice, kategoričku izjavu da je hrvatsko pravosuđe „ekspozitura” „bivše jugoslavenske tajne službe”. Tu izjavu ne „umanjuje” niti joj je „proturječna”, već ju potvrđuje autorova izjava da činjenica da protiv podnositelja zahtjeva nije podnesena optužnica (u Hrvatskoj) „nije dokaz podnositeljeve nedužnosti, već je samo potaknula sumnju javnosti da su tijela kaznenog progona i pravosudna tijela pod političkim utjecajem” (vidi stavak 17.). Isto tako, tvrdnju da bi podnositeljevo hipotetsko opovrgavanje „sudjelovanja u kriminalnim aktivnostima” (na temelju toga što „ga nitko ne optužuje ni za što”) predstavljalo „daljnje manipuliranje” s njegove strane ne „umanjuje” niti joj je „proturječna”, već ju ojačava tvrdnja da je to što dva pojedinca „nisu proglašena krivima za obećavanje ili davanje mita podnositelju zahtjeva... nebitno jer su mito dali ... posrednicima” (vidi stavak 16.), unatoč nedvosmislenom obrazloženju suda da „puka činjenica da se Mesića smatralo važnom metom lobiranja zapravo ne dokazuje da mu je obećano ili dano mito”. Ovdje se primjenjuje ista logika kao u starom vicu o gradonačelniku koji se hvalio da je njegov grad prije tisuću godina imao bežične telefone, a kao dokaz je naveo da arheolozi na tom području nisu pronašli nikakve žice.

46. Općenitije, većina tvrdi da se tri sporna navoda „u kontekstu mogu promatrati kao opis rezultata istrage” i da se stoga „ne mogu [...] odvojiti od ostatka članka, posebice posljednjih dvaju odlomaka, iz kojih pažljivi čitatelj može razaznati da navod naveden u optužnici da je podnositelj zahtjeva bio primatelj mita nije utvrđen zbog nedostatka dokaza” (vidi stavak 76.). To jednako vrijedi za treći navod kao i za prva dva.

I ja sam „čitatelj”, ali možda ja nisam dovoljno „pažljiv” jer ja „razaznajem” (i) nešto drugo, a ne samo da se u članku navodi „opis rezultata istrage” i da „navod ... da je podnositelj zahtjeva bio primatelj mita nije utvrđen zbog nedostatka dokaza”.

47. Primjerice, ja „razaznajem” da je autor, iako je znao (čak i ako ne posve detaljno) za presudu suda u Kanta-Hämeu, odlučio tu presudu zanemariti ili, bolje rečeno, izobličiti i iskriviti jer, kao prvo, „nije bila donesena u vrijeme kada je napisao članak” i, kao drugo, „nije [mu] bila važna jer je pisao o optužnici”.

Mogli bismo odlučiti ta dva „čvrsta argumenta” (za koje bi bila potrebna bogata mašta da bi se shvatili kao pokazivanje dobre vjere i odgovornog novinarstva) komentirati na isti način na koji je Poke Stephena Kinga (iz romana *The Stand*) komentirao gotovo sve: „Možeš li povjerovati u te gluposti?”

Ali, idemo ih ipak razmotriti.

48. Prvi „čvrsti argument” jednostavno je netočan. Autor je napisao da su neke osobe osuđene i pozvao se na presudu suda. Prema tome, njegov članak napisan je ili je barem dovršen nakon što je saznao za presudu. Stoga članak nije bio o optužnici ili barem ne samo o optužnici. U njemu nije samo naveden „opis rezultata istrage” već se i dalo netočno naslutiti da je sud potvrdio ono što je bilo navedeno u optužnici.

49. Kad je riječ o drugom „čvrstom argumentu”, ni on ne drži vodu. Zamislite samo novinara koji tvrdi da je „pisao o optužnici”, na temelju koje je, prema njegovim vlastitim riječima, već “[izveo] zaključak da je [podnositelj] sudjelovao u kriminalnim aktivnostima” (vidi stavak 26.). Zatim sazna da je donesena sudska presuda, kojom se tu optužnicu moglo potvrditi ili odbaciti (u cijelosti ili djelomično). Međutim, odlučuje da ta presuda „njemu nije važna” jer je već izveo vlastiti zaključak. To je kao da liječnika „ne zanima” jesu li laboratorijske pretrage i druga medicinska istraživanja potvrdila ili opovrgnula njegovu preliminarnu dijagnozu.

„Nije važno” – nije li to suština *neodgovornog novinarstva*?

50. Kao „čitatelj” koji nije bio dovoljno „pažljiv”, „razaznajem” i da utvrđenje većine da se u članku ne tvrdi da „navod ... da je podnositelj zahtjeva bio primatelj mita nije utvrđen zbog nedostatka dokaza” zahtijeva pojašnjenje. Presuda suda u Kanta-Hämeu doista se može tumačiti na način da se u njoj navodi „nedostatak dokaza”. No, nigdje u spornom članku, ni u posljednjim dvama odlomcima ni drugdje, nema ni nagovještaja o „nedostaku dokaza” u *pravnom smislu*, odnosno „nedostaku” koji bi objasnio zašto u presudi nije utvrđeno da je podnositelj zahtjeva primio mito. Umjesto toga, autor je ustvrdio da bi bilo „bespredmetno” uzimati u obzir činjenicu da „Finci nisu niti optužili [podnositelja]” jer „to nije njihov posao” (vidi stavak 11.). Iako je sud u Kanta-Hämeu utvrdio da nije „dokaz[ano] da [...] je [podnositelju] obećano ili dano mito” (vidi članak 8.), „nedostatak dokaza” kojim se članak bavi (među ostalim u posljednjim dvama

odlomcima) nije utvrdio taj sud, već autor članka i oni koji su mu pomagali: priznao je da „oni” nisu ispratili „tok novca” do bilo koga u Hrvatskoj, među ostalim ni podnositelja zahtjeva (vidi stavak 11.). Stoga „nedostatak dokaza” o kojem je pisao autor nije se odnosio na dokaze u pravnom smislu, koje tužiteljstvo nije prikupilo, već na dokaze koji nisu pravne prirode, koje autor i oni koji su mu pomagali nisu prikupili.

51. Ukratko, posljednja dva odlomka ne „umanjuju” (a pogotovo ne „značajno”) „prilično kategorički karakter [trećeg] navoda” niti su mu „proturječni”, kako tvrdi većina. Baš naprotiv, oni *potkrjepljuju, potvrđuju i jačaju* taj navod. Oni *nisu olakšavajući čimbenici, već otežavajući*. Popuno novi metodološki pristup uveden u ovom predmetu je promašaj.

VI.

52. Spreman sam prihvatiti ocjenu Ustavnog suda Republike Hrvatske, koji je odbio podnositeljevu ustavnu tužbu utvrdivši da su „domaći sudovi naveli dostatne razloge za svoje odluke”, koje „nisu bile proizvoljne” (vidi stavak 33.). Da je podnositelj prigovorio na temelju članka 6. stavka 1., te tvrdnje o „dostatnom obrazloženju” i odlukama koje „nisu proizvoljne” možda bi omogućile utvrđivanje da nije došlo do povrede te odredbe.

No, podnositelj je prigovorio na temelju članka 8. Stoga, s obzirom na navedena razmatranja i uz dužno poštovanje, ne mogu prihvatiti utvrđenje Ustavnog suda da „predmet ne ukazuje na postojanje povrede podnositeljeva ustavnog prava na pretpostavku nedužnosti” (ibid.).

Jer ukazuje.

53. Smatram da je obrazloženje u pogledu trećeg spornog navoda, koje je ograničeno na jedan jedini, lakonski stavak 79., trebalo drukčije riješiti. Da skratim priču (za koju bi neki rekli da je već predugačka, ali neopravdano skraćeno obrazloženje presuda obično produljuje izdvojena suprotstavljena mišljenja), u nastavku je naveden moj prijedlog ili sažetak alternativnog obrazloženja o tom pitanju. Trebalo bi uključivati sljedeće elemente:

(a) Stranke se nisu složile o tome je li treći navod točan i, ako nije, je li autor postupao u dobroj vjeri i dovoljno provjerio točnost tog navoda prije objave.

(b) U članku se upućivalo na to da je zajedničkom istragom „nedvojbeno” utvrđeno da je podnositelj zahtjeva sudjelovao u kriminalnim aktivnostima. Taj navod nisu potvrdila utvrđenja suda u Kanta-Hämeu. Naprotiv, iz presude tog suda proizlazi upravo suprotno jer se navodi da puka činjenica da se podnositelja smatralo „važnom metom lobiranja” zapravo ne znači da mu je obećano ili dano mito te da tužiteljstvo nije izvelo dovoljno dokaza da dokaže njegovu umiješanost. Sud se stoga ne može složiti s utvrđenjem domaćih sudova da je treći navod bio točan i da je njegovu istinitost potkrijepila, *inter alia*, presuda. Nadalje, nakon što je presuda donesena, pripćenje za medije

koje je finsko javno tužiteljstvo dalo 28. lipnja 2013. više nije moglo poslužiti kao dokaz istinitosti tog navoda.

(c) Kad je riječ o načinu pribavljanja informacija, vidljivo je da je već u trenutku objave spornog članka autor bio svjestan da je dan ranije sud u Kanta-Hämeu donio presudu u predmetu o kojemu se govori u njegovu članku. To je jasno iz prvog spornog navoda, koji upućuje na to da je podnositelj primio mito od optuženih pojedinaca „koji su za davanje mita upravo osuđeni”. Nije jasno je li autor bio upoznat sa sadržajem presude i, ako da, u kojoj mjeri. No, to pitanje može ostati otvorenim jer je u svakom slučaju došlo do povrede članka 8. iz sljedećih razloga.

(d) Ako je autor bio upoznat sa sadržajem presude, konkretno s utvrđenjem suda u odnosu na podnositelja zahtjeva, onda nije postupio u dobroj vjeri jer je namjerno objavio treći sporni navod, u kojem se iskrivljuje istina. Taj je navod, kad se čita zajedno s posljednjim dvama odlomcima spornog članka, kod čitatelja ostavljao dojam da su, iako je podnositelj zahtjeva „nedvojbeno” sudjelovao u kriminalnim aktivnostima primanjem mita, jedini razlozi zašto nije bio kazneno gonjen bili činjenica da finsko pravosuđe nije bilo nadležno to učiniti i da hrvatska tijela kaznenog progona i pravosudna tijela sa svoje strane nisu bili voljni poduzeti takve radnje jer su „ekspozitura” „bivše jugoslavenske tajne službe” i jer su „pod političkim utjecajem”. To je u suprotnosti s utvrđenjima u presudi suda u Kanta-Hämeu.

(e) Odgovorno novinarstvo zahtjeva da novinari u razumnoj mjeri provjeravaju informacije koje pružaju javnosti (vidi gore navedeni predmet *Kaçki protiv Poljske*, stavak 52.). Ako autor, koji je očito bio upoznat s presudom suda u Kanta-Hämeu, ipak nije bio (u potpunosti) upoznat s njezinim sadržajem, Sud, uzimajući u obzir svoju sudsku praksu, smatra da je autor, s obzirom na ozbiljnost optužbi iznesenih protiv podnositelja, imao bezuvjetnu obvezu potražiti više informacija prije objave. U okolnostima predmeta takva je obveza bila u najmanju ruku razumna.

(f) Iz tih razloga Sud se ne može složiti s utvrđenjima domaćih sudova da se treći navod temeljio na „dovoljno” ili „prethodno” provjerenim informacijama i da je njegov autor postupao u dobroj vjeri. Domaći sudovi nisu u dovoljnoj mjeri odvagali interese o kojima je riječ, u skladu s kriterijima utvrđenima u sudskoj praksi Suda za uspostavljanje ravnoteže između slobode izražavanja i podnositeljevih prava na temelju članka 8.

(g) Prethodno navedena razmatranja dovoljna su da Sud zaključi da domaći sudovi nisu uspostavili potrebnu pravičnu ravnotežu između prava podnositelja zahtjeva na poštovanje njegova privatnog života i prava informativnog portala na slobodu izražavanja i stoga nisu ispunili svoju pozitivnu obvezu na temelju članka 8. da osiguraju djelotvorno poštovanje podnositeljeva privatnog života, osobito, njegova prava na poštovanje njegova ugleda. Stoga je došlo do povrede članka 8.

VII.

54. Završit ću gdje sam i počeo – ponavljanjem da se u ovoj presudi postavljaju *vrlo niski standardi zaštite prava osobnosti u odnosu na suđenje u medijima*. Ne samo da se u njoj silovito i odlučno odstupa od načela odgovornog novinarstva već se i djelotvorno potiče i promiče novinarstvo koje mi je teško opisati ikako drukčije osim kao neodgovorno.

Samo se nadam da ova presuda, pod pretpostavkom da Veliko vijeće ne preispita ovaj predmet, što je ponovna ocjena koju ovaj predmet očajnički treba, neće postati presedan koji će se slijediti u kasnijim predmetima. Nada živi vječno.

55. Na kraju, ponovno bih istaknuo da čitatelje ovog mišljenja ne bi trebala omesti činjenica da je podnositelj zahtjeva bio (i još uvijek jest) javna ličnost. Moji donkihotovski prigovori ovoj vrlo nesretnoj presudi nisu ni na koji način povezani sa statusom podnositelja zahtjeva.

Sljedeći bi put to mogao biti netko drugi. Suvišno je podsjećati se na Niemöllerovo načelo. Niti na to kome zvono zvoni.

Prevela prevoditeljska agencija Alkemist

ALKEMIST
European Translation Agency
ALKEMIST STUDIO d.o.o.
Miramarska 24/6, 10 000 Zagreb
OIB: 72466496524